

แนวทางการบรรยาย ‘ข้อความเชื่อ’ ในรายการสารคดี สำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ

วันที่รับบทความ: 30 มิถุนายน 2564 / วันที่แก้ไขบทความ: 1 กันยายน 2564 / วันที่ตอบรับบทความ: 5 พฤศจิกายน 2564

ศิริมิตร ประพันธ์ธรรมาภิจ

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบรรยายข้อความเชื่อในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ” มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบรรยายข้อความเชื่อในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ โดยศึกษาตัวบทของรายการสารคดีชุดจากสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสจำนวน 4 รายการ รวม 15 ตอน ผลการวิจัย พบว่าการผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการสารคดีใช้แนวทางการบรรยายข้อความเชื่อที่มีทั้งการบรรยายแบบตรงตามตัว และการบรรยายแบบตีความ โดยเงื่อนไขการปรากฏขึ้นของตัวแสดง การปรากฏขึ้นของข้อความเชื่อ และการปรากฏขึ้นของช่องว่างเสียงในรายการต้นฉบับ ส่งผลต่อการเลือกบรรยายข้อความเชื่อ รูปแบบการบรรยายข้อความเชื่อ แนวทางการบรรยายข้อความเชื่อ วิธีการบรรยายข้อความเชื่อ และจุดที่ใช้สำหรับการบรรยายข้อความเชื่อ ซึ่งผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพได้นำหลักการพื้นฐานทั่วไปและข้อยกเว้นของการบรรยายภาพมาใช้เป็นแนวทางการบรรยายข้อความเชื่อเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม การบรรยายข้อความเชื่อบางส่วนเป็นลักษณะที่มีความยืดหยุ่นออกไปนอกเหนือจากหลักการทั่วไป ได้แก่ การบรรยายข้อความเชื่อแบบรวมกลุ่ม การใช้คำเสริมในการบรรยายข้อความเชื่อด้วยคำว่า “ให้สัมภาษณ์ว่า” “ตอบว่า” “พูดว่า” และ “เขาพูดว่า” และการบรรยายข้อความเชื่อชาวต่างชาติด้วยการทับเสียงพูดไปพร้อมกับคำแปลซับไตเติ้ล เป็นต้น

คำสำคัญ: การผลิตเสียงบรรยายภาพ, รายการสารคดี, การขึ้นข้อความเชื่อ

ศิริมิตร ประพันธ์ธรรมาภิจ (รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551; Email: psirimit@gmail.com) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ประจำคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการบรรยายข้อความเชื่อในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยคณะกรรมการสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

Describing Approaches on ‘Name Supers’ in Documentary Program for Audio Description Production

Received: June 30, 2021 / Received in revised form: September 1, 2021 / Accepted: November 5, 2021

Sirimit Praphanturakit

Abstract

The qualitative research project "Describing Approaches on ‘Name Supers’ in Documentary Program for Audio Description Production" aims to investigate approaches for describing name superimposition in documentary audio description. Based on information obtained utilizing content analysis method from four Thai PBS documentary programs totaling 15 episodes, the results revealed that ways of describing name superimposition in documentary audio description were both objective and interpretative. The appearance of the character and name superimposition, as well as the audio gap in the original program, influence the decision to describe or not describe that name superimposition, the form of describing, the objective-interpretive way to describing, the means of describing, and the placing of the name superimposition in audio description. In describing name superimposition, Thai audio describers employed general standards with the exception of audio description production guidelines. Some describers, on the other hand, described name superimposition in a flexible way, for example, by grouping name superimposition together, adding phrases like "interviewed," "answered," "spoke," and "they talked", and described the superimposition of a foreign name over the original sound, along with subtitle translation.

Keywords: Audio description production, Documentary program, Name superimposition

Sirimit Praphanturakit (Ph.D. in Political Science, Thammasat, 2008; E-mail: psirimit@gmail.com) Associate Professor, Journalism and Mass Communication, Thammasat University.

This article is a part of the research, "Describing Approaches on ‘Name Supers’ in Documentary Program for Audio Description Production" was supported by the Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University, 2019.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายหลังจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. ได้ออกประกาศ ฯ เรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ ในปี พ.ศ. 2559 ความตื่นตัวในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสื่อสำหรับคนพิการเพิ่มทวีมากขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเสียงบรรยายภาพสำหรับคนพิการทางการเห็นที่ก่อนหน้านี้ไม่พบว่าประเทศไทยมีคู่มือเกี่ยวกับการผลิตเสียงบรรยายภาพมาก่อน แต่หลังจากการประกาศฯ ดังกล่าวของ กสทช. ในปี พ.ศ. 2559 จนถึงปี พ.ศ. 2561 พบว่าประเทศไทยมีคู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพที่ตีพิมพ์ออกมาไม่ต่ำกว่า 6 เล่ม ได้แก่ คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพ : สื่อภาพยนตร์ ละคร รายการโทรทัศน์ (ธีรวัช เจนวัชรรักษ์, 2557) หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ (อารดา ครุจิต และคณะ, 2558) แนวทางการจัดทำล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพสำหรับการให้บริการโทรทัศน์ (สำนักงาน กสทช., 2560) โทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงของคนพิการ (อารดา ครุจิต, 2560) คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพ (audio description-AD) เบื้องต้น ฉบับสื่อสาธารณะ (ธาริณี อินทรนันท์, 2561) และหลักการเขียนบทเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการสารคดีทางโทรทัศน์ (กุลนารี เสือโรจน์, 2561)

หนึ่งในประเภทรายการที่ได้รับความสนใจสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพเพื่อคนพิการทางการเห็นของไทย ก็คือรายการสารคดี เนื่องจากตามประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับที่ 3) ได้มีการเพิ่มหมวดหมู่รายการจากประเภทข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเป็น “ประเภทข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือรายการประเภทอื่นใด” ที่ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโทรทัศน์สามารถนำมาจัดบริการเสียงบรรยายภาพเพื่อนำไปคำนวณสัดส่วนเวลาการจัดให้บริการตามที่ประกาศ

กำหนด รายการสารคดีจึงได้ถูกจัดเข้าเป็นหนึ่งในรายการประเภทอื่นใดด้วย นอกจากมิติทางด้านกฎหมายแล้ว มิติด้านคุณลักษณะของรายการและความต้องการในการรับชมของคนพิการ ก็พบว่ารายการสารคดีเป็นหนึ่งในรายการที่มีความจำเป็นต่อการจัดให้บริการสำหรับคนพิการโดยเฉพาะกลุ่มที่มีความพิการทางการเห็น เนื่องจากรายการสารคดีเป็นตระกูลรายการที่มีการใช้ภาพเล่าเรื่องเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งในการสื่อสารอันเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงของคนพิการทางการเห็น (อารดา ครุจิต, 2560, และกุลนารี เสือโรจน์, 2561)

ทว่า นอกเหนือจากการใช้ “ภาพ” ในการเล่าเรื่องแล้ว นักวิชาการที่สนใจในงานเสียงบรรยายภาพของไทย อย่างอารดา ครุจิต (2560) กุลนารี เสือโรจน์ (2561) และธีรวัช เจนวัชรรักษ์ (2557) ล้วนระบุตรงกันว่า “ข้อความตัวอักษร รายชื่อนักแสดง และการให้เครดิต” เป็นเนื้อหาสารที่มีความจำเป็นต้องบรรยายในงานเสียงบรรยายภาพ โดยในเอกสาร “แนวทางการจัดทำล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพสำหรับการให้บริการโทรทัศน์” (สำนักงาน กสทช., 2560, บทที่ 4) เรียกว่าองค์ประกอบนี้ว่า “logo typographic and graphic” ที่หมายถึงข้อความและกราฟิกที่ปรากฏบนหน้าจอทั้งหมด ได้แก่ ชื่อพิธีกร ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ รายชื่อนักแสดง การให้เครดิต หมายเลขโทรศัพท์ และอื่น ๆ

ผู้วิจัยมีความสนใจในส่วนของ “ข้อความชื่อ” (name supers) ซึ่งอยู่ในกลุ่มองค์ประกอบด้านงานกราฟิกและตัวหนังสือ (logo typographic and graphic) เนื่องจากรายการสารคตินั้นมักมีการสัมภาษณ์ในรายการพร้อมกับการขึ้นข้อความชื่อย่อย ๆ เพื่อบอกให้ทราบว่าผู้ให้สัมภาษณ์หรือผู้พูดขณะนั้นคือใคร (กรรณิกา รุ่งเจริญพงษ์, 2557, หน้า 104-105) แต่การขึ้นข้อความชื่อในรายการสารคดีมักมีการขึ้นข้อความชื่อของตัวแสดงขณะที่ถูกคนนั้นพูดอยู่ ซึ่งหลักการทั่วไปของการผลิตเสียงบรรยายภาพระบุว่าคุณผลิตเสียงบรรยายภาพไม่ควรบรรยายทับเสียงพูดต้นฉบับ นอกจากนี้แล้วรายการสารคดีบางรายการมีการสัมภาษณ์ตัวแสดงจำนวนหลายคนต่อกัน หากบรรยายชื่อของแต่ละคนขณะที่พูดอยู่ย่อมทำให้เสียงอรรถรสในการรับชม แต่หากไม่

บรรยายชื่อก็ทำให้ผู้ชมที่พิการทางการเห็นไม่ทราบว่าผู้พูดคือใคร และบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่ชมอย่างไรบ้าง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีโทรทัศน์ เพื่อต้องการศึกษาว่าข้อความชื่อที่ปรากฏบนจอในลักษณะต่าง ๆ นั้น ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจะมีวิธีการบรรยายชื่ออย่างไรบ้าง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการทำงานของผู้ผลิตสารคดีและผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการขึ้นข้อความชื่อของรายการสารคดีต้นฉบับ
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1) หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ (fundamentals of audio description) หมายถึง หลักการที่ใช้เป็นแนวทางการบรรยายสิ่งที่ปรากฏบนหน้าจอโทรทัศน์เพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นเข้าถึงข้อมูลด้านภาพที่จำเป็นและสำคัญ โดยงานวิจัยได้เลือกหลักการผลิตเสียงบรรยายภาพจากคู่มือจำนวน 9 ฉบับ ได้แก่ คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพ : สื่อภาพยนตร์ ละคร รายการโทรทัศน์ (ธีรวัช เจนวัชรรักษ์, 2557) หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ (อารดา ครุจิต และคณะ, 2558) แนวทางการจัดทำล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพสำหรับการให้บริการโทรทัศน์ (สำนักงาน กสทช., 2560) โทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงของคนพิการ (อารดา ครุจิต, 2560) คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพ (audio description-AD) เบื้องต้น ฉบับสื่อสารสาธารณะ (ธาริณี อินทรนันท์, 2561) หลักการเขียนบทเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการสารคดีทางโทรทัศน์ (กุลนารี เสือโรจน์, 2561), Standards for Audio Description and Code of Professional Conduct for Describers (Audio Description Coalition, 2009) Audio Descriptions for Netflix Movies and TV Shows (Netflix, 2019) Pictures Painted in Words : ADLAB

Audio Description Guidelines (Remael, A., Revieres, N., & Vercuauteren, G., 2014)

2) ข้อความชื่อ (name superimpositions) หมายถึง ตัวอักษรที่ขึ้นบนจอภาพในตัวรายการ (middle parts) เพื่อให้ผู้ชมทราบว่าผู้พูดที่ปรากฏตัวอยู่ในรายการคือใคร

3) รายการสารคดี (documentary programmes) หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่ระดมสาระความรู้ที่เสนอเรื่องราวที่เป็นจริงไม่ใช่จากเรื่องแต่ง (fiction) โดยในงานวิจัยได้เลือกศึกษา รายการ *แม่วงก์ ผืนป่าแห่งความหวัง* (2562) รายการ *แสงไฟไม่เคยดับ สืบ นาคะเสถียร* (2562) รายการ *อยุธยาที่ไม่รู้จัก* (2562) และรายการ *หอมกลิ่นสยาม* (2562) จากสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

4) การผลิตเสียงบรรยายภาพ (audio description production) หมายถึง การจัดให้บริการเสริมแก่ผู้พิการทางการเห็นในการรับชมสื่อโทรทัศน์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลด้านภาพที่จำเป็นและสำคัญในอันที่จะสร้างความเข้าใจ (comprehension) และความเพลิดเพลิน (enjoyment) ในการรับชม (อารดา ครุจิต, 2560, หน้า 34) โดยงานวิจัยเน้นศึกษาเฉพาะการบรรยายเสริมในส่วนที่เรียกว่า “ข้อความชื่อ” (name supers หรือ name superimpositions)

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการสื่อสารในรายการสารคดี

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2563, หน้า 46 และ 39) นิยามศัพท์คำว่า “รายการสารคดี” (feature program) คือรายการที่นำเสนอเรื่องราวโดยใช้การบรรยายเล่าเรื่องประกอบภาพและเสียง การถ่ายทอดเรื่องราวเป็นไปอย่างละเอียด มีการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง มีสถิติข้อมูลประกอบ มีการบรรยายและถ่ายทำในสถานที่จริง สัมภาษณ์บุคคลที่เป็นประจักษ์พยานจริง การดำเนินเรื่องผ่อนคลาย ให้ความสนุกสนานและความบันเทิงในการเล่าเรื่อง

ในปัจจุบันรายการสารคดีมีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น สารคดีแบบสังเกตการณ์

(observational documentary) สารคดีแบบเข้าไปมีส่วนร่วม (participatory documentary) สารคดีแบบใช้ผู้แสดงถ่ายทอดเรื่องราวคล้ายละคร (drama documentay) และสารคดีแบบอธิบายเรื่องราว (expository documentary) เป็นต้น (กรรณิกา รุ่งเจริญพงษ์, 2557) อย่างไรก็ตาม รูปแบบสารคดีที่พบบ่อยในปัจจุบันมักอยู่ในรูปแบบผสม (mixed mode) ที่ผู้ผลิตรายการอาจเลือกใช้กลวิธีการนำเสนอที่หลากหลายมากกว่าหนึ่งรูปแบบเข้าด้วยกัน (Bignell, J. and Orlebar, J., 2005)

ศิริมิตร ประพันธ์ธรรมา (2557) ได้แบ่งกลุ่มองค์ประกอบต่าง ๆ บนหน้าจอโทรทัศน์สำหรับการสื่อสารความหมายไปยังผู้ชมไว้ 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มองค์ประกอบด้านภาพ กลุ่มองค์ประกอบด้านเสียง กลุ่มองค์ประกอบด้านแสงสี กลุ่มองค์ประกอบการแสดงและสิ่งเกี่ยวเนื่องกับตัวผู้แสดง กลุ่มองค์ประกอบด้านฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก และกลุ่มองค์ประกอบด้านงานกราฟิก ในขณะที่กรรณิกา รุ่งเจริญพงษ์ (2557) ได้เจาะจงเฉพาะองค์ประกอบและส่วนประกอบหลักที่พบได้บ่อย ๆ ในรายการสารคดีโทรทัศน์เอาไว้ดังนี้

1) สิ่งของ/เหตุการณ์/สัตว์/บุคคลต้นเรื่อง องค์ประกอบนี้เป็นจุดเริ่มต้นของความคิดหรือตัวจุดประเด็นในการนำเสนอเนื้อหาในรายการสารคดี โดยผู้ผลิตได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่องราวบางอย่างที่น่าสนใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ บุคคล สัตว์ หรือสิ่งของ แล้วลงมือศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อนำมาเสนอในรายการสารคดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ฯลฯ

2) แก่นเรื่อง องค์ประกอบนี้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการนำเสนอเนื้อหาของรายการ เพราะแก่นเรื่อง (theme) จะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางการถ่ายทอดเรื่องราวไปสู่ผู้ชมตามเป้าหมายที่ต้องการให้มีความชัดเจน ไม่สับสนปะปน การเล่าเรื่องในรายการสารคดีจะไม่ได้บอกตรง ๆ ว่าแก่นของเรื่องคืออะไร แต่จะใช้กลวิธีการนำเสนอโดยให้ผู้ชมเข้าใจหรือมองเห็นแก่นเรื่องที่ผู้ผลิตซ่อนเอาไว้

3) สถานที่ใช้ถ่ายทำ การถ่ายทำรายการสารคดีต้องมีการใช้สถานที่ถ่ายทำโดยบางรายการใช้การถ่ายทำในสตูดิโอที่มีการจัดแสงจัดฉากสำหรับการเปิด-เชื่อมต่อ-

รายการ ร่วมกับการถ่ายทำนอกสถานที่ แต่บางรายการเลือกถ่ายทำนอกสถานที่ทั้งหมด

4) การสัมภาษณ์บุคคล รายการสารคดีส่วนใหญ่ มักมีการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราว การสัมภาษณ์มีเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็นจากบุคคลต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม สารคดีบางเรื่องอาจไม่มีการสัมภาษณ์เลย แต่ก็จะใช้วิธีการเล่าเรื่องผ่านพิธีกรหรือเสียงบรรยายแทน และสารคดีบางเรื่องก็ใช้ทั้งการสัมภาษณ์ เสียงบรรยาย และการพูดของพิธีกรไปพร้อม ๆ กัน เพื่ออธิบายเรื่องราวที่น่าเสนออยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริมิตร ประพันธ์ธรรมา (2558, หน้า 104-187) ที่กล่าวว่าตัวแสดงในรายการโทรทัศน์แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ หนึ่ง ตัวแสดงหลัก ได้แก่ พิธีกร สอง ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก และผู้ให้สัมภาษณ์ความคิดเห็นทั่วไป (vox pop) และสาม ตัวประกอบ ได้แก่ ผู้ชมในห้องส่ง และคนที่เดินผ่านไปมาในฉากที่เป็นเพียงส่วนเสริมบรรยากาศในฉาก ซึ่งในรายการสารคดีสามารถพบตัวแสดงได้ทั้งสามประเภท โดยเฉพาะผู้ให้สัมภาษณ์ในรายการ

5) ภาพ การสื่อความหมายผ่านภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของสารคดีโทรทัศน์ที่ใช้เป็นหลักฐานสร้างความน่าเชื่อถือ สร้างสีสันความน่าสนใจ และเสริมความหมายของเสียงพูดต่าง ๆ ในรายการ ภาพที่ใช้ในรายการสารคดี ได้แก่ ภาพเคลื่อนไหว (motion pictures) ภาพนิ่ง (stills or static images) แฟ้มภาพ (stock footage) ภาพการ์ตูน (cartoon) แอนิเมชัน (animation) ภาพวาด (drawing) และอื่น ๆ โดยอาจเป็นภาพที่ผู้ผลิตผลิตขึ้นเองหรือขอยืม หรือซื้อจากตัวแทนจำหน่าย

6) เสียง การสื่อความหมายผ่านเสียงเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในรายการสารคดีโทรทัศน์ เสียงที่กรรณิกา รุ่งเจริญพงษ์กล่าวไว้ ได้แก่ หนึ่ง เสียงบรรยาย (narration) ทำหน้าที่อธิบายเรื่องราวที่เกิดขึ้นและในขณะเดียวกันก็เป็นการนำเสนอมุมมองของผู้ผลิตในเรื่องนั้น ๆ ออกไปด้วยเช่นกัน สอง เสียงพูดของตัวแสดง ซึ่งรายการสารคดีส่วนใหญ่ก็มีพิธีกรและ/หรือผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวนั้น ๆ และสาม เสียงดนตรีประกอบ ทำหน้าที่ช่วยเพิ่มอารมณ์และทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์คล้อยตามเรื่องราวที่น่าเสนอ

7) กราฟิกและข้อความบนหน้าจอ ได้แก่ ชื่อรายการ ชื่อตอน เครดิตท้าย รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ แผนที่ แผนภูมิ กราฟสถิติต่าง ๆ และซับไตเติ้ล เป็นต้น ส่วนประกอบที่เป็นภาพ (images) และคำต่าง ๆ (words) ที่เป็นการวาด การเขียน หรือการสร้างด้วยคอมพิวเตอร์เหล่านี้ ทำหน้าที่สื่อสารความหมายโดยออกแบบให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายขึ้นและเพิ่มมากขึ้น

8) การตัดต่อ ขั้นตอนการตัดต่อเป็นงานที่มีความสำคัญมากสำหรับการเล่าเรื่องในรายการสารคดี โดยผู้ผลิตต้องเลือกภาพ เลือกเสียง เลือกเทคนิคการตัดต่อ ให้คนดูเข้าใจและได้รับความเพลิดเพลินในการรับชมตามจังหวะเรื่องราวของเรื่องที่วางไว้ การตัดต่อไม่ได้เป็นเพียงเทคนิคที่ทำให้รายการน่าสนใจ แต่ยังเป็นการสร้างความหมายและเสริมอารมณ์ของเรื่องตามที่ต้องการได้อีกด้วย

จากองค์ประกอบการสื่อสารในรายการสารคดีพบว่า การดำเนินเรื่องของรายการสารคดีที่มีตัวแสดงและ/หรือผู้ให้สัมภาษณ์ในรายการ อาจมีการขึ้น “ข้อความชื่อ” บนหน้าจอโทรทัศน์เพื่อให้ผู้ชมทราบว่าบุคคลนั้นคือใคร มีความสำคัญและเกี่ยวกับข้อเท็จจริงอย่างไร การให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแสดงในรายการสารคดีสามารถเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งวิธี ได้แก่ การใช้เสียงบรรยาย การใช้เสียงพูดของพิธีกรหรือตัวแสดงคนอื่น หรือการขึ้นข้อความชื่อสำหรับการบอกให้ผู้ชมได้ทราบว่าบุคคลนั้นคือใคร อย่างไรก็ดี หากผู้ผลิตรายการเลือกบอกชื่อโดยใช้องค์ประกอบ “กราฟิกและข้อความบนหน้าจอ” บนหน้าจอโทรทัศน์เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการเสริมด้วยองค์ประกอบ “เสียง” ย่อมทำให้คนพิการทางการเห็นไม่อาจรับรู้ได้ว่าบุคคลนั้นเป็นใครที่แน่ชัด เพราะไม่สามารถเข้าถึง “ข้อความชื่อ” ที่ปรากฏอยู่บนหน้าจอโทรทัศน์ได้ ดังนั้น การศึกษาถึงการขึ้นข้อความชื่อในรูปแบบต่าง ๆ ของรายการสารคดีกับแนวทางการบรรยายข้อความชื่อในการผลิตเสียงบรรยายภาพจึงมีรายละเอียดที่ควรศึกษาต่อยอดออกไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ

เสียงบรรยายภาพ (audio description) คือ บริการสำหรับคนพิการทางการเห็นที่ทำให้เข้าถึงภาพในสื่อต่าง ๆ ซึ่งแบ่งเป็นสื่อที่อยู่นิ่ง ๆ (static) และสื่อเคลื่อนไหว (dynamic) (Remael, N. and G. Vercuauteren, 2014) สำหรับเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์เป็นสื่อประเภทเคลื่อนไหว โดยเสียงบรรยายภาพส่วนใหญ่มักบรรยายในช่วงเวลาที่รายการต้นฉบับไม่มีเสียงพูด เพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าใจภาพต่าง ๆ บนหน้าจอได้เพิ่มขึ้น (ภัทธีรา สารากรบริรักษ์, 2558)

สำหรับแนวทางการผลิตเสียงบรรยายภาพของต่างประเทศและของไทยมีหลักการพื้นฐานคล้ายคลึงกัน ได้แก่ การวิเคราะห์ว่า “อะไรต้องบรรยาย” “อะไรไม่ต้องบรรยาย” “ตำแหน่งในการบรรยาย” และ “บรรยายอย่างไร”

อะไรต้องบรรยาย :

- การบรรยายให้ทราบว่า ใคร (โดยเฉพาะตัวแสดงหลัก) ทำอะไร ที่ไหน เวลาไหน อย่างไร
- ไตเติ้ล เครดิตท้าย ข้อความบนจอ โลโก้ ซับไตเติ้ล
- สี ทิศทาง และขนาด
- เสียงที่ไม่ชัดเจน
- เสียงที่ได้ยินและสำคัญต่อเรื่อง
- เสียงพูดของตัวแสดงที่เข้ามาใหม่
- ตัวแสดงที่มีบทบาทในฉากเข้าหรือออกไปจากฉากโดยไม่มีเสียงบอกให้รู้
- ภาพที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายสำคัญต่อเรื่อง
- สิ่งที่ยาวไปนานแล้วกลับมาใหม่
- สิ่งที่เป็นความหมายในเชิงสัญลักษณ์ ที่ทำให้เข้าใจหรือทำให้เชื่อมโยงไปถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ในภาพรวมได้ เช่น การสร้างความหมายที่อยู่ในโลโก้ ฉากเครื่องแต่งกาย การออกแบบตัวอักษร

อะไรไม่ต้องบรรยาย :

- เสียงพูดที่เข้าใจได้
- เสียงที่คุ้นเคยกันดี
- สิ่งที่เกิดซ้ำบ่อย ๆ
- สิ่งเสียงต้นฉบับได้พูดอยู่แล้ว
- สิ่งที่ต้นฉบับยังไม่ต้องการเปิดเผยให้ทราบ
- สิ่งที่คนดูค่อย ๆ รับรู้ได้เองจากต้นฉบับ

บรรยายตำแหน่งไหน :

- บรรยายในตำแหน่งที่เป็นดนตรีปูพื้น (background music)
- เสียงเงียบ ๆ ที่ไม่ได้สื่อความหมายสำคัญ
- คำพูด/เนื้อร้องที่ไม่ได้เป็นใจความสำคัญหลักของเนื้อหา
- ท่อนซ้ำ ๆ ของดนตรี/คำร้อง และ คำพูด

บรรยายอย่างไร :

- ไม่ใส่ความคิดเห็นส่วนตัว (opinion)
- ไม่บรรยายทับเสียงพูด/เนื้อร้อง/เสียงประกอบหลักโดยไม่มีเหตุจำเป็น
- บรรยายเท่าที่จำเป็นโดยจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังว่าอะไรควรบรรยาย ไม่ควรบรรยาย และมากน้อยแค่ไหน
- เลือกใช้คำที่ตรง ถูกต้อง ชัดเจน คงเส้นคงวา
- ใช้คำสรรพนามและคำเชื่อมในการบรรยายภาพได้
- ไม่ต้องบรรยายภาพทุกครั้งที่มีช่องว่างเสียง
- บรรยายขัดอ้อยขัดคำในฐานะเสียงเสริมไม่ใช่เสียงหลัก

- สิ่งที่ย่อยกเว้น :
● สิ่งที่ย่อยกเว้นเป็นครั้งแรกถ้าเป็นไปได้ให้ใส่รายละเอียด แล้วครั้งต่อ ๆ ไปตัดให้สั้นลง หรือละได้หากคนดูสามารถรับรู้ได้เอง

ข้อยกเว้น :

- เสียงพูดทับได้ในบางกรณีแต่ต้องคลอเสียงต้นฉบับให้ได้ยินด้วย
- การบรรยายสามารถขยับตำแหน่งไปอยู่ก่อนหรือหลังก็ได้ในกรณีที่มีข้อจำกัดด้านเวลา เช่น ข้อความตัวหนังสือขึ้นมาพร้อมกับฉากที่มีเสียงพูดหรือภาพที่มีความสำคัญที่ต้องบรรยายให้ทราบ โดยสามารถเลื่อนการบรรยายข้อความไปข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความได้ตามความเหมาะสม
- ถ้าข้อความยาวกว่าช่องว่างเสียงที่มีอยู่สามารถตัดให้สั้นลง
- หากการบรรยายสิ่งใดสิ่งหนึ่งครั้งแรกแล้วไม่สามารถให้รายละเอียดที่จำเป็นได้หมด อาจใช้วิธีค่อย ๆ ให้ข้อมูลทีละน้อย

สำหรับจุดยืนที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ จุดยืนในการบรรยายภาพ ซึ่งอาร์ดา ครุจิต (2560, หน้า 65) กล่าวว่าแบ่งออกได้เป็นสองแนวทางใหญ่ ๆ คือ

- 1) แนวทางการบรรยายแบบตรงตัว (objectivity description) กลุ่มนี้ให้ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพยึดหลักบรรยายไปตามสิ่งที่ตาเห็น โดยไม่ตีความ หรือสรุปเรื่องราวแทนผู้ดูผู้ชม โดยมองว่าคนพิการทางการเห็นเป็นผู้รับสารที่มีศักยภาพในการประมวลผลและตีความเรื่องราวต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง
- 2) แนวทางการบรรยายแบบตีความ (interpretive description) กลุ่มนี้ให้ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพมีการตีความ และสรุปความจากสิ่งที่เห็นได้ แต่มีให้ก้าวล่วงไปถึง

การตีความเนื้อเรื่องให้ รวมถึงต้องเคารพ
เจตจำนงของเนื้อหาต้นฉบับ

ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมคู่มือเล่มต่าง ๆ แล้ว พบว่า คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพ: สื่อภาพยนตร์ ละคร รายการโทรทัศน์ (ธีรวัช เจนวัชรวิทย์, 2557) และ Standards for Audio Description and Code of Professional Conduct for Describers (Audio Description Coalition (2009) มีจุดยืนที่โน้มเอียงไปในแนวทางการบรรยายแบบตรงตัว ในขณะที่คู่มือหลักการการผลิตเสียงบรรยายภาพ (อารดา ครุจิต และคณะ, 2558) และ Pictures Painted in Words : ADLAB Audio Description Guidelines (Remael, A., Revieres, N., & Vercuauteren, G., 2014) มีจุดยืนที่โน้มเอียงไปในแนวทางการบรรยายแบบตีความ นอกจากนี้มีข้อสังเกตว่านักวิชาการบางคนมีการแบ่งแนวทางการบรรยายภาพคล้าย ๆ กัน แต่อาจเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น กุลนารี เสือโรจน์ (2561, หน้า 81) แบ่งออกเป็นสองแนวทาง คือ แนวทางการบรรยาย (descriptive style) ซึ่งก็คือแนวทางที่มีลักษณะเป็นแบบตรงตัวหรือภววิสัย (objectivity) และแนวทางการเล่าเรื่อง (narrative style) ซึ่งก็คือแนวทางแบบตีความหรือที่มีลักษณะเป็นอัตวิสัย (subjectivity) นั่นเอง

คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพเล่มต่าง ๆ ได้มีกล่าวถึง “โลโก้ กราฟิก ข้อความตัวอักษร (typographic)” ว่ามีความสำคัญต้องบรรยาย อย่างไรก็ตาม คู่มือของกุลนารี เสือโรจน์ (2561, หน้า 113 และ 183) เพียงเล่มเดียวเท่านั้นที่มีการอธิบายถึง “การบรรยายข้อความ” เอาไว้ในหัวข้อ “การบรรยายข้อความตัวอักษร รายชื่อตัวละคร หรือพิธีกร” พร้อมกับยกตัวอย่างให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่คู่มือเล่มอื่น ๆ ส่วนใหญ่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับ “กราฟิกและข้อความตัวอักษรบนหน้าจอ” ที่มุ่งเน้นความสำคัญไปที่ไตเติ้ล เครดิตท้าย และข้อความบนจอในความหมายกว้าง ๆ ที่ไม่ได้ชี้เฉพาะไปถึง “ข้อความ” หรือ “แถบชื่อ”

สำหรับเนื้อหาโดยสังเขปที่กุลนารี เสือโรจน์ (2561, หน้า 113, 170, และ 182-185) กล่าวถึง “ข้อความตัวอักษร” ว่าเป็นองค์ประกอบที่เป็นสำคัญและจำเป็นต้องบรรยาย พร้อมกับให้แนวทางการบรรยาย “ข้อความ” ในรายการสารคดี ดังนี้

- การบรรยายข้อความนี้อาจบรรยายทั้งแบบบรรยายข้อความโดยมีคำเกริ่นนำว่า “ขึ้นอักษร” ตามด้วยข้อความชื่อไปพร้อมกับการบรรยายภาพอื่น ๆ เพิ่มเติม แต่หากช่องว่างเสียงมีไม่เพียงพอสามารถตัดข้อความชื่อบางส่วน และเลื่อนการบรรยายไปไว้หลังภาพได้
- หากตัวแสดงในรายการมีการพูดชื่ออยู่แล้วก็ไม่จำเป็นต้องบรรยายข้อความชื่อซ้ำอีก
- หากตัวแสดงใช้สรรพนามเรียกแทนตนเองโดยไม่ได้พูดชื่อและมีข้อความชื่อปรากฏบนจอภาพ ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพต้องหาช่องว่างในการแทรกชื่อตัวแสดง เช่น “ขึ้นอักษร โจอี้ ชัยยุทธ กิตติชัยวัฒน์” หรือ “โจอี้ ชัยยุทธ กิตติชัยวัฒน์” ตามความเหมาะสมกับช่องว่างเสียงที่มีอยู่
- ถ้าหากมีช่องว่างเสียงมากพอ อาจเขียนบทบรรยายรูปลักษณะภายนอกของตัวแสดงนั้น ๆ เพิ่มเติมได้ เช่น ชายร่างสูง สวมสูท ขึ้นอักษร โจอี้ ชัยยุทธ กิตติชัยวัฒน์ พิธีกร เป็นต้น

หากพิจารณาแนวทางการบรรยายข้อความชื่อในการผลิตเสียงบรรยายภาพข้างต้น พบได้ว่าการบรรยายข้อความชื่อนั้นมีความสัมพันธ์กับการปรากฏของตัวแสดงของรายการต้นฉบับ การปรากฏของช่องว่างเสียง และการปรากฏของข้อความชื่อ ดังนั้นงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ” จึงต้องการศึกษาว่าการขึ้นข้อความชื่อของตัวแสดงในบริบทต่าง ๆ นั้น ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพได้ใช้แนวทางการบรรยายข้อความชื่ออย่างไรบ้าง

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้วิธีการศึกษาเนื้อหา (content analysis) ผู้วิจัยอาศัยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 4 รายการจากรายการสารคดีที่มีการผลิตเป็นเสียงบรรยายภาพ (audio description) ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

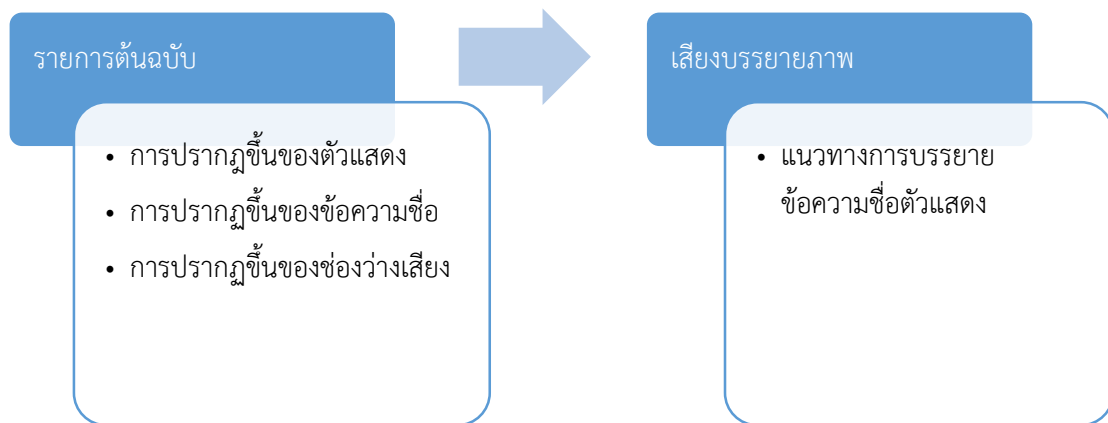
ในปี พ.ศ. 2562 โดยพิจารณาจากรายการสารคดีที่เป็นสารคดีชุดที่มีจำนวนตอนจบที่แน่ชัด ส่วนประกอบในรายการต้องมีการสัมภาษณ์และขึ้นข้อความชื่อของตัวแสดงในรายการ และแต่ละรายการมีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างรายการที่เลือกมาผู้วิจัยเลือกศึกษาทุกตอนอย่างละเอียดรวมทั้งสิ้น 15 ตอน ได้แก่

- รายการ *แม่วังก์ ผืนป่าแห่งความหวัง* (2562) จำนวน 2 ตอน ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอในลักษณะใช้เสียงบรรยายเดินเรื่อง (exposition mode) พร้อมกับปล่อยภาพประกอบและเสียงดนตรี มีการแทรกผู้ให้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเป็นช่วง ๆ โดยไม่มีพิธีกร
- รายการ *แสงไฟไม่เคยดับ สืบ นาคะเสถียร* (2562) จำนวน 3 ตอน ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอที่เน้นการสัมภาษณ์ (interview mode) หลายคนต่อกัน แล้วค้นด้วยกราฟิกข้อความบนพื้นดำและภาพประกอบเป็นระยะ ๆ
- รายการ *อยุธยาที่ไม่รู้จัก* (2562) จำนวน 5 ตอน ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอที่มีพิธีกรหนึ่งคนเข้าไปเป็นมี

ส่วนร่วมในการเดินเรื่อง (participatory mode) เพื่อไปสัมภาษณ์นักประวัติศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับอยุธยา

- รายการ *หอมกลิ่นสยาม* (2562) จำนวน 5 ตอน ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอแบบผสมผสาน (mixed mode) โดยแต่ละตอนจะมีพิธีกรสองคนเดินทางไปตามหาข้อมูลเกี่ยวกับอาหารและวัตถุดิบของตำรับไทยสมัยก่อน ระหว่างเดินเรื่องมีการค้นสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ละคร สาธิตการทำอาหาร การเชิญแขกหลายคนมาร่วมรับประทานอาหาร และการตัดฉากไปสัมภาษณ์คนจีนเกี่ยวกับความนิยมของอาหารไทยในประเทศจีน

การเก็บข้อมูลใช้วิธีการรับชม และการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการขึ้นข้อความชื่อและการบรรยายข้อความชื่อในจุดต่าง ๆ ว่ามีการขึ้นข้อความชื่อและการบรรยายข้อความชื่ออย่างไร ตามกรอบการศึกษาและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ดังแสดงไว้ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบการวิจัย

ผลการวิจัย

เนื้อหาในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนของรายการต้นฉบับ และข้อมูลส่วนของเสียงบรรยายภาพที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายข้อความชื่อ

1. ข้อมูลส่วนของรายการต้นฉบับ

การศึกษารายการสารคดีต้นฉบับจำนวน 4 รายการ เกี่ยวกับการปรากฏขึ้นของตัวแสดง การปรากฏขึ้นของข้อความชื่อ และการปรากฏขึ้นของช่องว่างเสียง ได้ผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลการปรากฏขึ้นของตัวแสดง ข้อความซื้อ และช่องว่างเสียงของรายการต้นฉบับ

หัวข้อ	หัวข้อย่อย	แม่วงก์	แสงไฟที่ไม่เคยดับ	อยุธยาที่ไม่รู้จัก	หอมกลิ่นสยาม
1. การปรากฏขึ้นของตัวแสดง	ประเภทตัวแสดง	-ผู้เชี่ยวชาญ	-พิธีกรหลัก	-พิธีกรหลัก	-พิธีกรหลักและรอง
	ที่ปรากฏในรายการ	-ตัวประกอบ	-ผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก	-ผู้เชี่ยวชาญ	-ผู้เชี่ยวชาญ
			-ผู้ให้สัมภาษณ์ความ	-ผู้ให้สัมภาษณ์ความ	-ผู้ให้สัมภาษณ์ความ
			-ผู้ให้สัมภาษณ์ความ	คิดเห็นทั่วไป	คิดเห็นทั่วไป
			คิดเห็นทั่วไป	-ตัวประกอบ	-ตัวประกอบ
			-ตัวประกอบ		
	ประเภทตัวแสดงที่ขึ้นข้อความซื้อ	-ผู้เชี่ยวชาญ	-ผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก	-พิธีกรหลัก	-พิธีกรหลักและรอง
				-ผู้เชี่ยวชาญ	-ผู้เชี่ยวชาญ
					-ผู้ให้สัมภาษณ์ความ
					คิดเห็นทั่วไป
					-ตัวประกอบ
วิธีการบอกซื้อตัวแสดง	ขึ้นข้อความซื้อเพียงอย่างเดียว	-ขึ้นข้อความซื้อเพียงอย่างเดียว	-ขึ้นข้อความซื้อเป็นหลัก แต่มีการใช้เสียงบรรยาย	-ขึ้นข้อความซื้อเพียงอย่างเดียว	-ใช้ทั้งวิธีการขึ้นข้อความซื้อ การใช้เสียงบรรยาย และการให้พิธีกรพูด
	-ขึ้นข้อความซื้อตั้งแต่ครั้งแรกที่สัมภาษณ์ และบางคนมีการขึ้นซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้ง	-ขึ้นข้อความซื้อตั้งแต่ครั้งแรกที่สัมภาษณ์ และบางคนมีการขึ้นซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้ง	-บอกซื้อบ้างเป็นบางส่วน -การขึ้นข้อความซื้อไม่ค่อยเป็นระบบ บางคนขึ้นซื้อตั้งแต่ครั้งแรก บางคนขึ้นซื้อตั้งแต่ครั้งแรก บางคนขึ้นซื้อภายหลัง บางคนขึ้นซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้ง	-การขึ้นข้อความซื้อไม่ค่อยเป็นระบบ บางคนขึ้นซื้อตั้งแต่ครั้งแรก บางคนขึ้นซื้อภายหลัง บางคนขึ้นซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้ง	แนะนำชื่อ -ส่วนใหญ่มีการขึ้นข้อความซื้อหรือพูดชื่อพิธีกรและผู้เชี่ยวชาญให้ทราบตั้งแต่ครั้งแรก และไม่ค่อยขึ้นข้อความซื้อเดิมซ้ำอีก แต่หากเป็นตัวประกอบจะมีการขึ้นข้อความซื้อโดยไม่มีการพูดชื่อ หรือไม่เลยทั้งสองแบบ
2. การปรากฏขึ้นของข้อความซื้อ	จำนวนการขึ้นข้อความซื้อ	17 ครั้ง (เฉลี่ย 8.5 ครั้ง/ตอน)	124 ครั้ง (เฉลี่ย 41.33 ครั้ง/ตอน)	115 ครั้ง (เฉลี่ย 23 ครั้ง/ตอน)	89 ครั้ง (เฉลี่ย 17.8 ครั้ง/ตอน)
	ความยาวของข้อความซื้อ	ตั้งแต่ 13-28 พยางค์	ตั้งแต่ 7-55 พยางค์	ตั้งแต่ 13-38 พยางค์	ตั้งแต่ 8-39 พยางค์
	ตำแหน่งที่พบข้อความซื้อ	ขณะตัวแสดงพูด	ก่อนตัวแสดงพูด ขณะตัวแสดงพูด	ก่อนตัวแสดงพูด ขณะตัวแสดงพูด	ก่อนตัวแสดงพูด ขณะตัวแสดงพูด
ส่วนประกอบของข้อความ	- ชื่อ และนามสกุล	- ชื่อ นามสกุล	- ชื่อ นามสกุล	- ชื่อ นามสกุล	-ชื่อ นามสกุล
	- ตำแหน่งงาน	- ตำแหน่งงานในอดีต	- ตำแหน่งงานในปัจจุบัน	- ตำแหน่งวิชาการ	(ภาษาไทย)
	- หน่วยงานที่สังกัด	- หน่วยงานที่สังกัด	- หน่วยงานที่สังกัด	- วุฒิการศึกษา	-ชื่อ นามสกุล
			- ตำแหน่งวิชาการ	- สาขาความเชี่ยวชาญ	(ภาษาอังกฤษ)
			- ตำแหน่งวิชาการ	- อาชีพหลัก	-ฐานันดร
			- วุฒิการศึกษา	- อาชีพรอง	-ตำแหน่งทางวิชาการ

หัวข้อ	หัวข้อย่อย	แม่วงก์	แสงไฟที่ไม่เคยดับ	อยุธยาที่ไม่รู้จัก	หอมกลิ่นสยาม
			- สถานะความสัมพันธ์	- อาชีพการงานในอดีต และหน่วยงานที่สังกัด	- วุฒิการศึกษา - อาชีพ
				- อาชีพการงานใน ปัจจุบันและหน่วยงานที่ สังกัด	- สาขาความเชี่ยวชาญ - หลักสูตร
				- ตำแหน่งบริหารในอดีต	- สถาบันการศึกษา
				- ตำแหน่งบริหารใน ปัจจุบัน	- ตำแหน่งบริหาร
				- บทบาทในรายการ	- หน่วยงานที่สังกัด
					- จังหวัด ประเทศ
					- สถานะความสัมพันธ์
					- รางวัลเชิดชูเกียรติ
					- นามแฝง
3.การ ปรากฏขึ้น ของ ช่องว่าง เสียง	จำนวนช่องว่าง เสียงที่พบในช่วง ที่มีการขึ้น ช่องว่าง ข้อความ เสียง	29 จุด	80 จุด	240 จุด	115 จุด
	ความยาวช่องว่าง เสียง	ตั้งแต่ 3-228 วินาที	ตั้งแต่ 2-64 วินาที	ตั้งแต่ 2-128 วินาที	ตั้งแต่ 2-74 วินาที
	ตำแหน่งที่พบ ช่องว่างเสียง	ก่อนพูด ขณะพูด และ หลังพูด	ก่อนพูด ขณะพูด และ หลังพูด	ก่อนพูด ขณะพูด และ หลังพูด	ก่อนพูด ขณะพูด และ หลังพูด
	ส่วนประกอบที่ อยู่ในช่องว่าง เสียง	ส่วนประกอบในช่องว่าง เสียงเป็นภาพและเสียง ส่วนใหญ่เป็นภาพ ธรรมชาติทั่วไปที่เน้นด้าน ความสวยงาม (aesthetic function) ปลอ่ยภาพ เดินไปช้า ๆ	ส่วนประกอบในช่องว่าง เสียงเป็นภาพ เสียง และ ข้อความ โดยมีหน้าที่สื่อ ความหมายต่าง ๆ ได้แก่ การสื่อความหมาย โดยตรง การสื่ออารมณ์ การสื่อความสวยงาม และการสื่อความหมาย ในเชิงสัญลักษณ์ นอกจากนี้พบว่าช่องว่าง เสียงบางจุดเป็นการขึ้น ข้อความซ้อนบน ภาพประกอบของตัว แสดงก่อนเข้าสู่สัมภาษณ์	ส่วนประกอบในช่องว่าง เสียงเป็นภาพ เสียง กราฟิก และข้อความ โดย มีหน้าที่สื่อความหมาย ต่าง ๆ ได้แก่ การสื่อ ความหมายโดยตรง การ สื่ออารมณ์ การสื่อความ สวยงาม และการสื่อ ความหมายในเชิง สัญลักษณ์ นอกจากนี้พบว่าช่องว่าง เสียงบางจุดเป็นการขึ้น ข้อความซ้อนบน ภาพประกอบของกลุ่มตัว แสดงก่อนเข้าสู่สัมภาษณ์	ส่วนประกอบในช่องว่าง เสียงเป็นภาพ เสียง กราฟิก และข้อความ โดยมีหน้าที่สื่อ ความหมายต่าง ๆ ได้แก่ การสื่อความหมาย โดยตรง การสื่ออารมณ์ การสื่อความสวยงาม และการสื่อความหมาย ในเชิงสัญลักษณ์ นอกจากนี้พบว่าช่องว่าง เสียงบางจุดเป็นการขึ้น ข้อความซ้อนบน ภาพประกอบของตัว แสดงก่อนเข้าสู่สัมภาษณ์

1.1) การปรากฏขึ้นของตัวแสดง

รายการสารคดีต้นฉบับทั้ง 4 รายการมีตัวแสดงแตกต่างกันไป แต่หากแบ่งตามประเภทตัวแสดงเป็น ตัวแสดงหลัก ผู้ให้สัมภาษณ์ และตัวประกอบ พบว่ารายการแสงไฟที่ไม่เคยดับ รายการอยุธยาที่ไม่รู้จัก และรายการหอม

กลิ่นสยาม มีตัวแสดงครบทั้งสามประเภท ในขณะที่รายการแม่วงก์ ที่ใช้การเล่าเรื่องด้วยเสียงบรรยายเป็นหลัก (expository mode) พบว่ามีตัวแสดงเฉพาะผู้ให้สัมภาษณ์ และตัวประกอบ โดยไม่มีตัวแสดงหลักที่เป็นพิธีกรในการเดินเรื่อง

วิธีการบอกชื่อตัวแสดงในรายการ ผู้ผลิตรายการ ใช้วิธีการขึ้นข้อความชื่อ การใช้เสียงบรรยายพูด และการใช้ตัวแสดงเป็นคนพูดชื่อแนะนำตัว โดยอาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งวิธีด้วยกัน และส่วนใหญ่บอกชื่อตัวแสดงตั้งแต่ครั้งแรกที่ปรากฏตัว โดยเฉพาะตัวแสดงหลักและผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความสำคัญต่อการเดินเรื่อง เช่น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก อย่างไรก็ตาม ตัวแสดงหลักและผู้ให้สัมภาษณ์บางคนก็ไม่ได้มีการขึ้นข้อความชื่อให้ตั้งแต่ครั้งแรก แต่กลับมีการขึ้นข้อความชื่อให้ทราบในภายหลัง เช่น การปล่อยเสียงผู้ให้สัมภาษณ์ในช่วงไฮไลต์ตอนต้นรายการโดยไม่ได้ออกชื่อและไปออกชื่อภายหลังในตัวรายการ เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วพบว่า มีใช้ตัวแสดงทุกคนในรายการที่จะมีการบอกชื่อให้ทราบ เช่น รายการ*แสงไฟที่ไม่เคยดับ* ที่ตัวแสดงหลักไม่มีการบอกชื่อให้ทราบตลอดทั้งเรื่อง รวมถึงผู้ให้สัมภาษณ์ความคิดเห็นทั่วไปและตัวประกอบในรายการต่าง ๆ ที่มักไม่มีการบอกชื่อให้ทราบ ยกเว้นรายการ*หอมกลิ่นสยาม* เท่านั้นที่มีการขึ้นข้อความชื่อให้กับผู้ให้สัมภาษณ์ความคิดเห็นทั่วไปและตัวประกอบบางส่วน

สำหรับการบอกชื่อตัวแสดงด้วยการขึ้นข้อความชื่อในรายการต่าง ๆ พบว่าการขึ้นข้อความชื่อซ้ำมีความไม่ชัดเจนในแต่ละรายการ โดยบางคนมีการขึ้นชื่อซ้ำให้ทุกครั้ง บางคนไม่ขึ้นชื่อซ้ำให้อีก และบางคนขึ้นชื่อบ้างไม่ขึ้นชื่อบ้าง

1.2) การปรากฏขึ้นของข้อความชื่อ

จำนวนการขึ้นข้อความชื่อของรายการสารคดีทั้ง 4 รายการ พบว่าการขึ้นข้อความชื่ออยู่ในช่วงระหว่าง 17-124 ครั้ง โดยรายการ*แสงไฟที่ไม่เคยดับ* มีค่าเฉลี่ยการขึ้นข้อความชื่อในรายการบ่อยครั้งมากที่สุด คิดเป็น 41.33 ครั้ง/ตอน ตามด้วยรายการ*อยุธยาที่ไม่เคยรู้จัก* คิดเป็น 23 ครั้ง/ตอน รายการ*หอมกลิ่นสยาม* คิดเป็น 17.8 ครั้ง/ตอน และรายการ*แม่วงก์น้อยที่สุด* คิดเป็น 8.5 ครั้ง/ตอน

ลักษณะของข้อความชื่อทุกรายการเป็นการขึ้นตัวอักษรสีขาว ฟอนต์ปกติ และไม่มีการใช้เทคนิคพิเศษ ส่วนประกอบของข้อความชื่อประกอบด้วย *ส่วนหลัก* ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล และ*ส่วนเสริม* ได้แก่ ฐานันดร ตำแหน่งทางวิชาการ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง สาขาความเชี่ยวชาญ ชื่อสถาบันการศึกษา หน่วยงานที่สังกัด รางวัลเชิดชูเกียรติ นามแฝง ผลงานและตำแหน่งหน้าที่การงาน และอื่น ๆ สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งก็คือมีการขึ้นข้อความชื่อจำนวน 1 ครั้งในรายการ*อยุธยาที่ไม่เคยรู้จัก* ตอน 4 (TC 00:03:21:00-00:03:28:00)¹ ที่เป็นการขึ้นข้อความ “ชื่อคณะบุคคล” ก่อนเริ่มต้นการสนทนาของผู้ให้สัมภาษณ์หลายคน โดยขึ้นข้อความชื่อว่า “คณะอนุกรรมการชำระประวัติศาสตร์อยุธยา”

การปรากฏขึ้นของข้อความชื่อเกือบทั้งหมดปรากฏขึ้นมา “ในขณะที่ตัวแสดงพูด” โดยเป็นการขึ้นข้อความชื่อได้ภาพ (lower third captions) แต่บางครั้งในบางรายการมีการขึ้นข้อความชื่อในตำแหน่ง “ก่อนตัวแสดงพูด” โดยการขึ้นข้อความชื่อบนภาพประกอบ (superimposed captions) และมีการปล่อยเสียงดนตรีปูพื้น เพื่อแนะนำตัวแสดงก่อนเข้าสู่สัมภาษณ์หรือก่อนพิธีกรเริ่มพูด เช่น การขึ้นข้อความชื่อของจุฬพล พุ่มประเสริฐ เจ้าของร้านขนมเบื้องไทยสุตรโบราณในรายการ*หอมกลิ่นสยาม* ตอน 4 (TC 00:27:39:00-00:27:44:00) อย่างไรก็ตาม การขึ้นข้อความชื่อบนภาพประกอบบางส่วนก็ขึ้นมาในขณะที่มีเสียงพูด/เสียงบรรยายอยู่ด้วย เช่น การขึ้นข้อความชื่อ สันต์ภพ แซ่ม่า ผู้ช่วยหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งในรายการ*แสงไฟที่ไม่เคยดับ* ตอน 1 (TC 00:19:31:00-19:35:00) เป็นต้น

สำหรับความยาวของข้อความชื่อมีตั้งแต่ 7-55 พยางค์ ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่าหากนับเฉพาะชื่อกับนามสกุลของแต่ละคนพบว่ามีความยาวมากที่สุดเพียง 10 พยางค์ แต่เมื่อมีส่วนเสริมเข้ามาจึงทำให้ความยาวของข้อความชื่อมีความ

¹ รหัสเวลาอ้างอิง (time code) คือ ตำแหน่งเวลาที่บ่งบอกให้ทราบว่าภาพและเสียงในจุดนั้น อยู่ในตำแหน่งใดซึ่งไม่ว่าจะนำไฟล์นั้นไปเปิดชมที่ใด ภาพและเสียงนั้นก็จะมีอยู่ในตำแหน่งเวลาเดิม โดยรหัสเวลาหรือ time code จะเป็นตัวเลขคู่ 4 คู่ คู่แรกคือ

หน่วยชั่วโมง คู่ที่สองคือหน่วยนาที่ คู่ที่สามคือหน่วยวินาที และคู่ที่สี่คือหน่วยเฟรม อาทิ 01:23:30:08 หมายถึงภาพและเสียงนั้นอยู่ในตำแหน่ง 1 ชั่วโมง 23 นาที 30 วินาที 8 เฟรม ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้เลือกบันทึกรายละเอียดถึงระดับวินาทีเท่านั้น

แตกต่างกันเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การขึ้นข้อความชื่อในบางรายการอาจมีการขึ้นข้อความที่เป็นตัวหนังสือภาษาอังกฤษร่วมด้วย เช่น รายการ*หอมกลิ่นสยาม* ตอน 3 (TC 00:39

:45:00-00:40:43:00) ที่เป็นการสัมภาษณ์ชาวต่างชาติบนโต๊ะอาหาร เป็นต้น

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการขึ้นข้อความชื่อได้ภาพ (lower third captions) ในรายการ “แม่วงศ์ ผืนป่าแห่งความหวัง” ตอน 1 (2562) (รูปซ้าย) และการขึ้นข้อความชื่อบนภาพประกอบ (superimposed captions) ในรายการ “หอมกลิ่นสยาม” ตอน 4 (2562) (รูปขวา)

ที่มา: สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

1.3) การปรากฏขึ้นของช่องว่างเสียง

การศึกษารายการสารคดีต้นฉบับทั้ง 4 รายการพบว่าช่องว่างเสียงที่ปรากฏในช่วงที่มีการขึ้นข้อความชื่อของแต่ละคนนั้นมีความหลากหลายขึ้นกับเทคนิคการตัดต่อในแต่ละครั้ง บางครั้งผู้ผลิตรายการใช้เทคนิคการตัดต่อแบบปล่อยสัมภาษณ์ทีละคนโดยมีการเว้นช่องว่างเสียงก่อนพูดและหลังพูด บางครั้งใช้เทคนิคการตัดต่อแบบคัทชนเสียงสัมภาษณ์โดยไม่มีช่องว่างเสียงเกิดขึ้น และบางครั้งใช้เทคนิคการตัดต่อที่มีการเว้นช่องว่างเสียงขณะที่มีการสัมภาษณ์ เป็นต้น ดังนั้น ช่องว่างเสียงจึงพบได้ทั้งตำแหน่งก่อนพูด ขณะพูด และหลังพูด อีกทั้งอาจพบช่องว่างเสียงได้มากกว่าหนึ่งจุดในการขึ้นข้อความชื่อแต่ละครั้งอีกด้วย

รายการ*แสงไฟที่ไม่เคยดับ*เป็นรายการที่ใช้รูปแบบการนำเสนอที่เน้นการสัมภาษณ์ (interview mode) และใช้เทคนิคการตัดต่อแบบคัทชนเสียงสัมภาษณ์หลายคนต่อกัน ทำให้จำนวนช่องว่างเสียงมีน้อยกว่าจำนวนการขึ้นข้อความชื่อในสัดส่วน 80:124 ในขณะที่อีกสามรายการคือ *แม่วงศ์ อยุธยาที่ไม่รู้จัก* และ*หอมกลิ่นสยาม* ที่ใช้เทคนิคการตัดต่อแบบคัทชนเสียงสัมภาษณ์น้อยกว่าจึงทำให้มีจำนวนช่องว่างเสียงมากกว่าจำนวนการขึ้นข้อความชื่อในสัดส่วน 29:17, 240:115 และ115:89 ตามลำดับ

สำหรับความยาวของช่องว่างเสียงในรายการสารคดีกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีความยาวตั้งแต่ 2-228 วินาที โดยภายในช่องว่างเสียงเหล่านั้นอาจจะประกอบไปด้วยภาพเสียง ข้อความตัวหนังสือ กราฟิก แอนิเมชัน และอื่น ๆ ที่มีหน้าที่สื่อความหมายโดยตรง สื่ออารมณ์ สื่อความสวยงาม และสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน ได้แก่ การใช้ภาพเล่าเรื่องแทนเสียง การขึ้นข้อความเพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติม การปล่อยภาพและเสียงดนตรีเพื่อเปลี่ยนจากฉากหนึ่งไปอีกฉากหนึ่ง การปล่อยภาพบรรยากาศทั่วไปก่อนเข้าสู่ข้อตสัมภาษณ์ การปล่อยมิวสิกวิดีโอยาว ๆ การทิ้งท้ายภาพเพื่อพักอารมณ์การรับชม และรวมถึงการขึ้นข้อความชื่อบนภาพประกอบ (superimposed captions) ในช่องว่างเสียงก่อนตัวแสดงพูดหรือเข้าสู่สัมภาษณ์อีกด้วย ซึ่งองค์ประกอบสำคัญ ๆ ภายในช่องว่างเสียงแต่ละจุดนั้นมีความสำคัญแตกต่างกันไป สอดคล้องกับกุลนารี เสือโรจน์ (2561) ที่กล่าวว่าช่องว่างเสียงต่าง ๆ นั้นมีองค์ประกอบมากมายหลายอย่างแต่ไม่ใช่ทุกอย่างที่มีความจำเป็นต้องนำไปบรรยาย ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพต้องจัดลำดับความสำคัญว่าอะไรบ้างที่ต้องบรรยายและไม่ต้องบรรยาย

2. ข้อมูลส่วนของเสียงบรรยายภาพ ข้อความชื่อ จำนวนการบรรยายข้อความชื่อ รูปแบบการ
 การศึกษารายการสารคดีต้นฉบับจำนวน 4 บรรยายข้อความชื่อ แนวทางการบรรยายข้อความชื่อ
 รายการ เกี่ยวกับการบรรยายข้อความชื่อของตัวแสดงในการ วิธีการบรรยายข้อความชื่อ และจุดที่มีการบรรยายข้อความ
 ผลิตเสียงบรรยายภาพ โดยพิจารณาจากการเลือกบรรยาย ชื่อ โดยได้ผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลแนวทางการบรรยายข้อความชื่อในเสียงบรรยายภาพ

หัวข้อ	แม่วงก์	แสงไฟที่ไม่เคยดับ	อยุธยาที่ไม่รู้จัก	หอมกลิ่นสยาม
การเลือก บรรยาย ข้อความชื่อ	ให้ความสำคัญกับการบรรยายข้อความชื่อของตัวแสดงที่ขึ้นมาครั้งแรก และลดความสำคัญลงเมื่อได้บรรยายไปแล้ว			
จำนวนการ บรรยาย ข้อความชื่อ	-บรรยาย 12 ครั้งจาก 17 ข้อความชื่อ	-บรรยาย 42 ครั้งจาก 124 ข้อความชื่อ	-บรรยาย 52 ครั้งจาก 115 ข้อความชื่อ	-บรรยาย 44 ครั้งจาก 89 ข้อความชื่อ
รูปแบบการ บรรยาย ข้อความชื่อ	-บรรยายแบบรายบุคคล	-บรรยายทั้งแบบ รายบุคคลและแบบ รวมกลุ่ม	-บรรยายทั้งแบบ รายบุคคลและแบบ รวมกลุ่ม	-บรรยายทั้งแบบ รายบุคคลและแบบ รวมกลุ่ม
แนวทางการ บรรยาย ข้อความชื่อ	แบบผสมที่มีทั้งการบรรยายแบบตรงตัวและการตีความ			
วิธีการบรรยาย ข้อความชื่อ (ภาษาไทย)	-ไม่มีการบรรยาย ลักษณะของกราฟิก ข้อความ -การบรรยายมีทั้งการ เสริมคำ ตัดคำ การคง ข้อความเดิม และการ บรรยายภาพเข้าไป ร่วมกับการบรรยาย ข้อความชื่อ	-ไม่มีการบรรยาย ลักษณะของกราฟิก ข้อความ -การบรรยายมีทั้ง การ เสริมคำ การตัดคำ การ คงข้อความเดิม และการ บรรยายภาพแบบ ผสมผสานหลายวิธี	-ไม่มีการบรรยาย ลักษณะของกราฟิก ข้อความ -การบรรยายมีทั้ง การ เสริมคำ การตัดคำ การ คงข้อความเดิม และการ บรรยายภาพแบบ ผสมผสานหลายวิธี	-ไม่มีการบรรยาย ลักษณะของกราฟิก ข้อความ -การบรรยายมีทั้ง การ เสริมคำ การตัดคำ การ คงข้อความเดิม และการ บรรยายภาพแบบ ผสมผสานหลายวิธี
วิธีการบรรยาย ข้อความชื่อที่มี มากกว่าหนึ่ง ภาษา	ไม่มีเนื่องจากพิมพ์เป็น ภาษาไทยทั้งหมด	ไม่มีเนื่องจากพิมพ์เป็น ภาษาไทยทั้งหมด	ไม่มีเนื่องจากพิมพ์เป็น ภาษาไทยทั้งหมด	ไม่บรรยายว่าข้อความ เป็นภาษาอะไรและไม่มี การสะกดคำอ่าน รวมถึง การตัดคำนำหน้าชื่อ ออก เช่น Mr. (ถ้ามี)
จุดที่บรรยาย ข้อความชื่อ	-ทับเสียงพูด 3 ครั้ง -ไม่ทับเสียงพูด 9 ครั้ง	-ทับเสียงพูด 23 ครั้ง -ไม่ทับเสียงพูด 19 ครั้ง	-ทับเสียงพูด 1 ครั้ง -ไม่ทับเสียงพูด 51 ครั้ง	-ทับเสียงพูด 21 ครั้ง -ไม่ทับเสียงพูด 23 ครั้ง

2.1) การเลือกบรรยายข้อความชื่อ

ผลการเก็บข้อมูลพบว่าผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการสารคดีให้ความสำคัญกับการบรรยายข้อความชื่อตัวแสดงที่ขึ้นมาในครั้งแรกของแต่ละคน เพื่อบอกให้ทราบว่าเสียงที่ยืนนั้นคือใคร แต่หากรายการต้นฉบับมีการบอกชื่อตัวแสดงคนนั้นให้ทราบไปแล้ว หรือเป็นการขึ้นข้อความชื่อเดิมซ้ำที่เสียงบรรยายภาพได้เคยบรรยายให้ทราบไปแล้ว ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจะไม่นิยมบรรยายข้อความชื่อนั้นซ้ำอีกจึงทำให้พบว่าทุกรายการมีจำนวนการบรรยายข้อความชื่อน้อยกว่าจำนวนการปรากฏขึ้นของข้อความชื่อ

การบรรยายข้อความชื่อซ้ำเกิดขึ้นในกรณีที่ข้อความชื่อนั้นอยู่ห่างจากการบรรยายครั้งก่อนมานานก็อาจมีบรรยายชื่อซ้ำได้ในบางครั้ง เช่น ต้นรายการ กลางรายการ และท้ายรายการ และข้อน่าสังเกตประการหนึ่งก็คือการบรรยายข้อความชื่อเดิมซ้ำส่วนใหญ่มีการตัดข้อความให้สั้นลงจากเดิมคงเหลือเพียงส่วนประกอบสำคัญ ๆ อย่างเช่น ชื่อกับนามสกุล

ในกรณีที่รายการต้นฉบับไม่มีการบอกชื่อตัวแสดงตั้งแต่ครั้งแรก เช่น กรณีที่มีการตัดต่อผู้ให้สัมภาษณ์ในช่วงไฮไลต์โดยไม่มีการขึ้นข้อความชื่อ ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพเลือกปล่อยเสียงไปตามต้นฉบับโดยไม่บอกชื่อ หรือใช้วิธีการบรรยายรูปลักษณะภายนอกของตัวแสดงที่ยังไม่มีการบอกชื่อให้ทราบ จนกว่ารายการต้นฉบับจะมีการบอกชื่อหรือขึ้นข้อความชื่อให้ทราบ

ดังนั้น การเลือกบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีที่เกี่ยวกับตัวแสดงจึงได้มีการนำหลักการพื้นฐานของการผลิตเสียงบรรยายภาพมาใช้บางส่วน ได้แก่ “การบรรยายให้ทราบถึงเสียงพูดของตัวแสดงที่เข้ามาใหม่” “การไม่บรรยายสิ่งที่เสียงต้นฉบับได้พูดอยู่แล้ว หรือสิ่งที่เกิดซ้ำบ่อย ๆ” “การบรรยายสิ่งที่หายไปนาน แล้วมีการกลับมาใหม่” “การตัดรายละเอียดการบรรยายภาพให้สั้นลงหรือละออกไปหากมีการใส่รายละเอียดให้ทราบไปแล้วในครั้งแรก” และ “การไม่บอกชื่อตัวแสดงจนกว่ารายการต้นฉบับจะมีการบอกชื่อ”

2.2) รูปแบบการบรรยายข้อความชื่อ

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการบรรยายข้อความชื่อตัวแสดงแบ่งได้เป็นสองรูปแบบใหญ่ ๆ คือ การบรรยายชื่อแบบรายบุคคล และการบรรยายชื่อแบบรวมกลุ่ม

การบรรยายชื่อแบบรายบุคคล หมายถึง การบรรยายชื่อเพียงคนเดียวในหนึ่งช่องว่างเสียง ได้แก่ “ขึ้นข้อความ สรณัฐกร กาญจนะวณิชย์ เลขธิการมูลนิธิโลกสีเขียว” (แม่วงก์ ตอนที่ 1, TC 00:09:44:00-00:09:49:00)

การบรรยายชื่อแบบกลุ่ม หมายถึง การบรรยายชื่อหลายคนในหนึ่งช่องว่างเสียง ได้แก่ “นพรัตน์ สมพร วีรวัจน์ และสุรัชย์ เพื่อนสนิททวนศาสตร์รุ่นที่ 35 ให้สัมภาษณ์” (แสงไฟที่ไม่เคยดับ ตอนที่ 1, TC 00:12:40:00-00:12:46:00)

รูปแบบการบรรยายข้อความชื่อแบบรายบุคคลเป็นรูปแบบที่พบได้ทั่วไปในทุกรายการ เนื่องจากการติดต่อสัมภาษณ์ในรายการสารคดีส่วนใหญ่ใช้วิธีการตัดเข้าสัมภาษณ์และขึ้นข้อความชื่อที่ละคนในขณะที่พูดอยู่ การบรรยายข้อความชื่อแบบรายบุคคลพบได้ทั้งในตำแหน่งก่อนพูด ขณะพูด และหลังพูด ข้อน่าสังเกตประการหนึ่ง ก็คือการบรรยายข้อความชื่อแบบรายบุคคลครั้งแรกของตัวแสดงผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการบรรยายชื่อและนามสกุลก่อนเป็นอันดับแรก และหากมีเวลาเพียงพอจึงค่อยบรรยายส่วนเสริมอื่น ๆ ของข้อความชื่อต่อไป ตามหลักการ “บรรยายเท่าที่จำเป็นโดยจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังว่าอะไรควรบรรยาย ไม่ควรบรรยายและมากน้อยแค่ไหน”

ส่วนรูปแบบการบรรยายข้อความชื่อแบบรวมกลุ่มเป็นรูปแบบที่พบบ่อยในฉากที่รายการต้นฉบับใช้เทคนิคการตัดต่อแบบคัทชนเสียงสัมภาษณ์หลายคนต่อกัน ทำให้มีช่องว่างเสียงไม่เพียงพอสำหรับการบรรยายข้อความชื่อของแต่ละคนที่ปรากฏขึ้นมาได้ ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจึงใช้รูปแบบการบรรยายข้อความชื่อแบบรวมกลุ่มไปไว้ในช่องว่างเสียงใดช่องว่างเสียงหนึ่งที่มีอยู่ในบริเวณนั้น หรือเลือกทับเสียงสัมภาษณ์บางส่วนของคนใดคนหนึ่งแทนการทับเสียงสัมภาษณ์ของแต่ละคนเพื่อไม่ให้เสียอรรถรสในการรับชม ซึ่งเป็นไปตามการทำหน้าที่ของเสียงบรรยายภาพเพื่อสร้างความเข้าใจ (comprehension) และความเพลิดเพลิน (enjoyment) ในการรับชม (อารดา ครุจิต, 2560, หน้า 34)

สำหรับฉากที่พบการบรรยายข้อความชื่อแบบรวมกลุ่ม ได้แก่ ฉากที่เน้นรูปแบบการสัมภาษณ์หลาย ๆ คนต่อกัน (interview mode) ในรายการ*แสงไฟที่ไม่เคยดับ* (ตอน 2, TC 00:21:23:00-00:21:28:00) ฉากที่ใช้รูปแบบการสนทนากลุ่มในรายการ*อยุธยาที่ไม่รู้จัก* (ตอน 1, TC 00:24:04:00-00:24:12:00) และฉากที่ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ความคิดเห็นในลักษณะสัมภาษณ์ว็อกซ์ท็อปในรายการ*หอมกลิ่นสยาม* (ตอน 2, TC 00:22:09:00-00:22:12:00) เป็นต้น

รูปแบบการบรรยายแบบรวมกลุ่มมีความแตกต่างจากการบรรยายแบบรายบุคคล โดยผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจะเลือกบางส่วนของข้อความชื่อมาบรรยาย โดยบางครั้งอาจตัดชื่อและนามสกุลของแต่ละคนออก เหลือไว้เฉพาะข้อความที่มีร่วมกันหรืออาจรวบข้อความที่มีอยู่ทั้งหมดเป็นข้อความใหม่แทน เช่น การขึ้นข้อความชื่อในรายการ*หอมกลิ่นสยาม* (ตอน 2, TC 00:22:07:00-00:23:15:00) ของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 4 คน ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพได้ตัดชื่อ-นามสกุลของทุกคนออกและเลือกบรรยายข้อความชื่อในส่วนเสริมที่มีเหมือน ๆ กันว่า “ชาวบ้านชุมชนบ้านแหลมจังหวัดสุพรรณบุรี” แล้วตามด้วยคำว่า “ให้สัมภาษณ์ว่า”

นอกจากนี้ มีข้อสังเกตว่ารายการ*แม่वंกั*ที่นำเสนอรายการสารคดีในรูปแบบการเล่าเรื่องด้วยเสียงบรรยายเป็นหลัก (expository mode) โดยมีการปล่อยภาพและเสียงดนตรี และมีการแทรกสัมภาษณ์ทีละคนเป็นช่วง ๆ ไป การนำเสนอรูปแบบดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพใช้รูปแบบการบรรยายข้อความชื่อแบบรายบุคคลได้ทั้งหมด โดยไม่จำเป็นต้องใช้การบรรยายข้อความชื่อแบบรวมกลุ่มแม้แต่ครั้งเดียว

2.3) แนวทางการบรรยายข้อความชื่อ

แนวทางการบรรยายในการผลิตเสียงบรรยายแบ่งได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ ๆ คือ แนวทางการบรรยายแบบตรงตัว (objectivity description) และแนวทางการบรรยายแบบตีความ (interpretive description) (อารดา ครุจิต, 2560, หน้า 65) ผลการวิจัยพบว่าผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการสารคดีเลือกใช้แนวทางการบรรยายแบบตรงตัวน้อยกว่าการบรรยายข้อความชื่อแบบตีความ โดยพบว่าการบรรยายข้อความชื่อแบบตรงตัวในรายการ*แม่वंกั* มีจำนวน

1 ครั้ง รายการ*แสงไฟที่ไม่เคยดับ* มีจำนวน 1 ครั้ง รายการ*อยุธยาที่ไม่รู้จัก* มีจำนวน 8 ครั้ง และรายการ*หอมกลิ่นสยาม* มีจำนวน 10 ครั้ง รวมพบจำนวนทั้งสิ้น 20 ครั้งจากการบรรยายข้อความชื่อทั้งหมด 150 ครั้ง

การบรรยายข้อความชื่อแบบตรงตัว ก็คือการบรรยายให้ทราบก่อนว่ามีข้อความปรากฏขึ้นมา เช่น คำว่า “ขึ้นอักษร” “ขึ้นข้อความ” และ “ขึ้นชื่อ” แล้วตามด้วยข้อความชื่อที่ปรากฏบนจอทั้งหมด (word by word) ในขณะที่การบรรยายข้อความชื่อแบบตีความจะยึดหลักการ “เห็นอย่างไรก็บรรยายไปตามที่เห็น” บางส่วน และมีการเสริมคำ ตัดคำ และ/หรือการบรรยายแบบผสมผสานหลายวิธี โดยยังคงยึดหลักการ “ไม่ใส่ความคิดเห็นส่วนตัว” ซึ่งตัวกำหนดแนวทางการบรรยายแบบใดขึ้นกับเงื่อนไขของช่องว่างเสียงและการขึ้นข้อความชื่อในแต่ละบริบท

ตัวอย่างการบรรยายข้อความชื่อแบบตรงตัว ได้แก่ “ขึ้นชื่อ รมฉัตร ชำศิริ เชฟรุ่นใหม่” (*หอมกลิ่นสยาม* ตอน 1, 00:02:58:00-00:03:00:00) และการบรรยายข้อความชื่อแบบตีความ ได้แก่ “ชายกลางคนสวมแว่นกรอบหนาให้สัมภาษณ์พร้อมกับขึ้นข้อความ ตรีภพ ทิพย์ศักดิ์ นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ” (*แม่वंกั* ตอน 1, 00:40:05:00-00:40:15:00)

2.4) วิธีการบรรยายข้อความชื่อ

การขึ้นข้อความชื่อจากกลุ่มตัวอย่างรายการสารคดี พบว่าข้อความชื่อทุกข้อความพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีขาวใช้ฟอนต์ทั่วไป และไม่ได้ใช้เทคนิคพิเศษในการขึ้นข้อความการออกแบบองค์ประกอบทางศิลปะในลักษณะดังกล่าวไม่ใช่เนื้อหาสาระที่มีความจำเป็นต้องบรรยาย ทำให้ทุกรายการไม่มีการบรรยายภาพถึงการออกแบบฟอนต์ สี ขนาด ตำแหน่ง และเทคนิคการขึ้นข้อความชื่อบนหน้าจอ แต่มุ่งไปที่การบรรยายตัวหนังสือที่ปรากฏอยู่ในข้อความชื่อเป็นอันดับต้น ๆ สอดคล้องกับกุลนารี เสือโรจน์ (2561, หน้า 162-163) ที่อธิบายถึงแนวทางการบรรยายภาพใต้เต็ลรายการสารคดีโทรทัศน์ว่า ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพควรเลือกบรรยายตัวอักษรเพื่อบอกข้อมูลสำคัญก่อนเป็นอันดับแรก และหากมีเวลาเหลือจึงค่อยเติมการบรรยายที่เสริมจินตนาการด้านภาพเข้าไป

เมื่อพิจารณาจากแนวทางการบรรยายข้อความชื่อที่แบ่งเป็นการบรรยายแบบตรงตัว และการบรรยายแบบตีความ พบว่าการบรรยายแบบตรงตัวเน้นการบรรยายภาพไปตามตัวหนังสือที่พบในข้อความชื่อโดยเริ่มด้วยคำที่บอกให้ทราบว่าข้อความปรากฏขึ้นบนจอ เช่น คำว่า “ขึ้นข้อความ” แต่หากเป็นการบรรยายแบบตีความพบว่ามีวิธีการบรรยายที่หลากหลาย เช่น การเสริมคำ การตัดคำ การคงข้อความเดิม การบรรยายภาพแบบผสมผสานหลายวิธี

- ตัวอย่างรูปแบบการบรรยายข้อความชื่อที่เสริมคำเข้าไป ได้แก่ “ด็อกเตอร์ชวาล ทันหิกรณ อติต หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ให้สัมภาษณ์” (แสงไฟไม่เคยดับ ตอนที่ 1, TC 00:36:03:00- TC 00:36:10:00) โดยคำที่ใช้เสริมจากข้อความชื่อที่พบ ได้แก่ “ให้สัมภาษณ์” “ให้สัมภาษณ์ว่า” “ตอบว่า” “พูดว่า” และ “เขาพูดว่า” เป็นต้น
- ตัวอย่างรูปแบบการบรรยายข้อความชื่อที่ตัดคำออก ได้แก่ “ศาสตราจารย์ นิธิ เอียวศรีวงศ์ นักวิชาการประวัติศาสตร์” ตัดเหลือเพียง “ศาสตราจารย์ นิธิ เอียวศรีวงศ์” (อยุธยาที่ไม่รู้จัก ตอนที่ 1, TC 00:04:28:00-00:04:31:00) โดยส่วนประกอบของข้อความชื่อที่ถูกตัดออกไปส่วนใหญ่เป็นส่วนประกอบในส่วนเสริมของข้อความชื่อที่ให้ข้อมูลตัวแสดงเพิ่มเติม นอกเหนือจากชื่อและนามสกุล ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง ตำแหน่งงานในปัจจุบัน ตำแหน่งงานในอดีต รางวัลที่เคยได้รับ หน่วยงานที่สังกัด และชื่อสถาบันการศึกษา เป็นต้น รูปแบบการบรรยายลักษณะนี้มักเกิดจากช่องว่างเสียงมีความยาวไม่เพียงพอต่อการบรรยายข้อความชื่อ หรือข้อความชื่อมีความยาวมากเกินไปจึงต้องตัดให้สั้นลง ซึ่งผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพได้นำชื่อยกเว้นที่ว่า “ถ้าข้อความยาวกว่าช่องว่างเสียงที่มีอยู่สามารถตัดให้สั้นลงได้” มาใช้

- ตัวอย่างรูปแบบการบรรยายข้อความชื่อที่คงข้อความเดิม ได้แก่ “ธนวรรธน์ ด้านเบญจพรรณ กลีกรอินดี” (หอมกลิ่นสยาม ตอนที่ 1, TC 00:42:18:00-00:42:21:00) โดย มิ ได้ มี การ บรรยายให้ทราบว่ามีการขึ้นข้อความเกิดขึ้น แต่บรรยายเพียงข้อความชื่อทั้งหมดเข้าไป การบรรยายรูปแบบนี้พบได้ในจุดที่ช่องว่างเสียงมีน้อย มีการทับเสียงพูดเกิดขึ้น หรือเคยบรรยายข้อความชื่อนั้นมาแล้ว จึงบรรยายเท่าที่จำเป็นเพื่อไม่ให้ทับเสียงพูดหรือทับให้น้อยที่สุด ตามหลักการของการไม่บรรยายทับเสียงพูดโดยไม่จำเป็น
- ตัวอย่างรูปแบบการบรรยายข้อความชื่อที่ใช้วิธีการบรรยายภาพแบบผสมผสานหลายวิธี ได้แก่ การบรรยายแบบเล่าเรื่อง (narrative style) รวมไปถึงการบรรยายข้อความชื่อ เช่น “ในป่าใหญ่ สันต์ภพ แซ่ม่า ให้สัมภาษณ์” (แสงไฟไม่เคยดับ ตอนที่ 1, TC 00:27:40:00-00:27:44:00) การบรรยายแบบตัดคำรวมกับการบรรยายแบบเล่าเรื่อง เช่น “เจ้าของร้านเบเกอรี่ ร้านกาแฟ ร้านอาหาร และร้านขนม แซกทั้งสี่คนให้สัมภาษณ์กับเชฟเพชรร่วมกันที่โต๊ะอาหาร” (หอมกลิ่นสยาม ตอนที่ 3, TC 00:43:47:00-00:43:55:00) การบรรยายที่มีทั้งการเสริมคำและตัดคำ เช่น “รศ.ดร. สุนทร ชูตินธรานนท์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” บรรยายว่า “รองศาสตราจารย์ ด็อกเตอร์ สุนทร ให้สัมภาษณ์” (อยุธยาที่ไม่รู้จัก ตอน 5, TC 00:40:59:00-00:41:02:00) เป็นต้น ซึ่งการบรรยายในรูปแบบแบบผสมผสานนี้อาจมีการเพิ่มคำ ตัดคำ และปรับคำ จนทำให้มีความยาวเท่าเดิม มากกว่าเดิม หรือน้อยกว่าข้อความชื่อเดิมก็ได้ และพบได้บ่อยในรูปแบบการบรรยายข้อความชื่อแบบรวมกลุ่ม

สำหรับในกรณีที่รายการใดมีการขึ้นข้อความชื่อมากกว่าหนึ่งภาษา ดังเช่นที่พบในรายการหอมกลิ่นสยามที่เป็นการสัมภาษณ์ชาวต่างชาติพร้อมกับขึ้นซับไตเติ้ลคำแปล

ขึ้นมา พบว่าผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพไม่ได้บรรยายให้ทราบว่าข้อความนั้นเป็นภาษาอะไร รวมถึงไม่มีการสะกดคำอ่านของภาษาต่างประเทศ และได้ตัดคำนำหน้าทีระบุเพศออกไปอีกด้วย เช่น Mr. วิธีการบรรยายเริ่มจากการปล่อยเสียงพูดภาษาต่างประเทศของตัวแสดงประมาณ 1-2 วินาที แล้วลดระดับเสียงต้นฉบับลงพร้อมกับการบรรยายข้อความซ้อนลงไปให้ทราบ แต่ยังคงได้ยินเสียงพูดของตัวแสดงในต้นฉบับคละเบา ๆ อยู่ แล้วตามด้วยคำว่า “ตอบว่า” “ให้สัมภาษณ์ว่า” หรือ “เขาพูดว่า” หลังจากนั้นจึงบรรยายซับไตเติ้ล (subtitles) ต่อเนื่องกันไป ตัวอย่างเช่น รายการ*หอมกลิ่นสยาม* (ตอนที่ 3, TC 00:20:42:00) ขึ้นข้อความชื่อว่า “Zhang Daqian ประธานคณะกรรมการฝ่ายอาหารจานเย็น สมาคมอาหารจีน” ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพได้บรรยายเอาไว้ดังนี้ “(ปล่อยเสียงพูดภาษาจีน 1-2 วินาที แล้วลดระดับเสียงลง) จาง ต้าเชียน ประธานคณะกรรมการฝ่ายอาหารจานเย็น สมาคมอาหารจีน ให้สัมภาษณ์ว่า...(อ่านซับไตเติ้ลโดยได้ยินเสียงภาษาจีนคละเบา ๆ และปรับโทนเสียงพูดเล็กน้อยเพื่อสื่อให้ทราบว่าป็นคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์จากคำแปลได้ภาพ)” ซึ่งเป็นการนำหลักเกี่ยวกับข้อยกเว้นที่ระบุว่า “เสียงพูดทับได้ในบางกรณีแต่ต้องคลอเสียงต้นฉบับให้ได้ยินด้วย” มาใช้

2.5) จุดที่บรรยายข้อความซ้อน

หลักการพื้นฐานทั่วไปของการผลิตเสียงบรรยายภาพอย่างหนึ่งก็คือ การบรรยายให้สอดคล้องไปกับภาพและเสียงที่เกิดขึ้น รวมถึงการหลีกเลี่ยงไม่บรรยายทับเสียงพูดของรายการต้นฉบับโดยไม่จำเป็น เพราะถือว่าเสียงพูดเป็นสารที่มีความสำคัญต่อเนื้อหารายการ การบรรยายในเสียงบรรยายภาพจึงต้องหาช่องว่างเสียงที่เป็นเสียงดนตรีปูพื้น (background music) หรือเสียงเจียบ ๆ เพื่อแทรกการบรรยายภาพลงไป อย่างไรก็ตาม การขึ้นข้อความบนหน้าจออาจขึ้นมาพร้อมกับภาพและเสียงพูด ทำให้ไม่สามารถบรรยายข้อความไปพร้อมกับภาพที่ขึ้นมาได้ ดังนั้น คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพส่วนใหญ่จึงมีข้อยกเว้นว่าหากจำเป็นต้องทับเสียงพูดจริง ๆ ก็ให้ทับเสียงพูดในช่วงที่มีเนื้อหาที่ไม่สำคัญต่อเนื้อเรื่อง

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างรายการสารคดีทั้งสี่รายการมีการบรรยายข้อความซ้อนที่มีทั้งแบบทับเสียงพูด

และไม่ทับเสียงพูดต้นฉบับ โดยผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพเลือกใช้การบรรยายข้อความซ้อนในจุดที่ไม่ทับเสียงพูดจำนวนมากว่าการทับเสียงพูดทุกรายการ

การบรรยายข้อความซ้อนในจุดที่ไม่ทับเสียงพูด พบได้ในช่องว่างเสียงก่อนพูด ขณะพูด และหลังพูด โดยจุดที่บรรยายข้อความซ้อนกับจุดที่ขึ้นข้อความซ้อนอยู่คนละจุด (asynchronous) กันเกือบทั้งหมด ยกเว้นการขึ้นข้อความซ้อนในลักษณะการขึ้นข้อความซ้อนบนภาพประกอบของตัวแสดง (superimposed captions) ก่อนเข้าสัมภาษณ์ที่พบในรายการ*หอมกลิ่นสยาม* จำนวน 9 ครั้ง และรายการ*แสงไฟที่ไม่เคยดับ* จำนวน 2 ครั้ง ซึ่งพบว่าจำนวน 4 ครั้งใน 11 ครั้งเป็นการบรรยายข้อความซ้อนโดยไม่ทับเสียงพูดและเป็นจุดเดียวกันกับการขึ้นข้อความซ้อน (synchronous) เนื่องจากรายการต้นฉบับใช้การปล่อยดนตรีขณะขึ้นข้อความซ้อน แต่อีก 7 ครั้งที่เหลือเป็นการขึ้นข้อความซ้อนบนภาพประกอบของตัวแสดงขณะที่มีเสียงบรรยาย/เสียงพูดอยู่ด้วย

ส่วนการบรรยายข้อความซ้อนในจุดที่ทับเสียงพูด พบว่ารายการ*แม่वंก* มีการทับเสียงพูด 1 ครั้งจากการบรรยายซ้อน 12 ครั้ง รายการ*แสงไฟที่ไม่เคยดับ*ทับเสียงพูดจำนวน 23 ครั้งจากการ บรรยายซ้อน 42 ครั้ง รายการ*อยุธยาที่ไม่รู้จัก*ทับเสียงพูดจำนวน 1 ครั้งจากการบรรยายซ้อน 52 ครั้ง และรายการ*หอมกลิ่นสยาม*ทับเสียงพูดจำนวน 21 ครั้งจากการบรรยายซ้อน 44 ครั้ง จุดที่บรรยายข้อความซ้อนแล้วทับเสียงพูดต้นฉบับเป็นการทับเสียงพูดของตัวแสดงโดยไม่พบว่ามีทับเสียงบรรยายหลักเกิดขึ้น การทับเสียงพูดเกิดขึ้นในขณะที่ตัวแสดงพูดหรือให้สัมภาษณ์ในช่วงคำพูดที่มีความสำคัญน้อยหรือหากฟังเสียงสัมภาษณ์ต่อไปก็สามารถเชื่อมต่อเรื่องราวที่เป็นใจความสำคัญนั้นได้อยู่

ดังนั้น การบรรยายข้อความซ้อนในรายการสารคดีจึงให้ความสำคัญกับหลักการ “การไม่บรรยายทับเสียงบรรยายหลัก (voice over) และเสียงพูด (dialogue) ของต้นฉบับ” แต่หากมีความจำเป็นต้องทับเสียงก็จะเลือกทับเสียงพูดของตัวแสดงในตอนที่มีความสำคัญไม่มากนัก หรือยกเว้นในกรณีการบรรยายข้อความซ้อนของชาวต่างชาติที่มีการขึ้นซับไตเติ้ลตามมาด้วย นอกจากนี้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพได้นำหลักการที่เป็นข้อยกเว้นสำหรับการบรรยายตัวหนังสือในส่วนของไตเติ้ลและเครดิตรายการมาใช้ด้วย

เช่นกัน ได้แก่ การขยับตำแหน่งการบรรยายข้อความ ตัวหนังสือไปอยู่ก่อนหรือหลังในกรณีที่มีภาพและเสียงอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต้องบรรยายขณะที่มีตัวหนังสือขึ้นมา ซึ่งข้อยกเว้นนี้ทำให้พบว่าเสียงบรรยายภาพในรายการสารคดีมีการบรรยายข้อความชื่อไม่ตรงกับจุดที่ปรากฏข้อความชื่อเป็นจำนวนมาก เนื่องจากข้อความชื่อส่วนใหญ่ปรากฏขึ้นมาในขณะที่มีเสียงสัมภาษณ์หรือเสียงพูดของตัวแสดงอยู่เสมอ ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจึงได้เลื่อนจุดการบรรยายข้อความชื่อไปยังในตำแหน่งช่องว่างเสียงก่อนพูด ขณะพูด (ช่วงที่มีการเว้นการพูด) และหลังพูด เพื่อไม่ให้ทับเสียงพูด โดยเฉพาะการใช้ช่องว่างเสียงที่เป็นเสียงดนตรีปูพื้น (background music) และเป็นภาพบรรยากาศทั่วไป

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการบรรยายข้อความชื่อมีความสัมพันธ์กับการปรากฏขึ้นของตัวแสดง การปรากฏขึ้นของข้อความชื่อ และการปรากฏขึ้นของช่องว่างเสียงในรายการสารคดีต้นฉบับ อันได้แก่ การเลือกและไม่เลือกบรรยายข้อความชื่อ รูปแบบการบรรยายข้อความชื่อ แนวทางการบรรยายข้อความชื่อ วิธีการบรรยายข้อความชื่อ และจุดที่ใช้สำหรับการบรรยายข้อความชื่อ โดยผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพได้นำหลักการพื้นฐานของการผลิตเสียงบรรยายภาพมาใช้เป็นแนวทางการบรรยายข้อความชื่อบางส่วน ได้แก่ “การไม่บอกชื่อตัวแสดงจนกว่ารายการต้นฉบับจะมีการบอกชื่อ” “การบรรยายให้ทราบถึงเสียงพูดของตัวแสดงที่เข้ามาใหม่” “การไม่บรรยายสิ่งที่เสียงต้นฉบับได้พูดอยู่แล้ว หรือสิ่งที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ” “การบรรยายสิ่งที่หายไปนาน แล้วมีการกลับมาใหม่” “การบรรยายเท่าที่จำเป็นโดยจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังว่าอะไรควรบรรยาย ไม่ควรบรรยาย และมากน้อยแค่ไหน” “การตัดรายละเอียดการบรรยายภาพให้สั้นลงหรือละออกไปหากมีการใส่รายละเอียดให้ทราบไปแล้วในครั้งแรก” “การบรรยายในตำแหน่งที่เป็นดนตรีปูพื้นหรือช่องว่างเสียงที่ไม่ได้เป็นใจความสำคัญหลักของเนื้อหา” “การไม่ใส่ความคิดเห็นส่วนตัว” “การบรรยายภาพเพื่อสร้างความเข้าใจ (comprehension) และความเพลิดเพลิน (enjoyment) ในการรับชม” และ “การไม่บรรยายทับเสียงบรรยายและเสียงพูดต้นฉบับโดยไม่จำเป็น” เป็นต้น

นอกจากหลักการพื้นฐานทั่วไปสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพแล้ว การบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีได้นำข้อยกเว้นต่าง ๆ มาใช้ร่วมด้วย ได้แก่ “การบรรยายข้อความตัวหนังสือสามารถขยับเลื่อนตำแหน่งไปอยู่ก่อนหรือหลังก็ได้ในกรณีที่มีภาพและเสียงอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต้องบรรยายในขณะที่ขึ้นข้อความตัวหนังสือขึ้นมา” “หากข้อความยาวกว่าช่องว่างเสียงที่มีอยู่สามารถตัดให้สั้นลงได้” “หากจำเป็นต้องทับเสียงพูดให้ทับเสียงพูดในช่วงที่มีเนื้อหาที่ไม่สำคัญต่อเนื้อเรื่อง” และ “ในกรณีที่มีการทับเสียงพูดต้องคลอเสียงต้นฉบับให้ได้ยินด้วย” เป็นต้น

อย่างไรก็ดี กลุ่มตัวอย่างรายการสารคดีที่นำมาศึกษามีการบรรยายข้อความชื่อบางรูปแบบที่นอกเหนือไปจากหลักการทั่วไป ได้แก่ การบรรยายข้อความชื่อแบบรวมกลุ่ม การใช้คำเสริมในการบรรยายข้อความชื่อด้วยคำว่า “ให้สัมภาษณ์ว่า” “ตอบว่า” “พูดว่า” และ “เขาพูดว่า” การบรรยายข้อความชื่อชาวต่างชาติทับเสียงพูดไปพร้อมกับคำแปลซับไตเติ้ล และการบรรยายข้อความชื่อแบบผสมผสานการเล่าเรื่อง (narrative style) เป็นต้น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าแนวทางการบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีสามารถนำหลักการในคู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพมาประยุกต์ใช้ได้ ทว่า บางส่วนอาจต้องจำเป็นต้องอาศัยความยืดหยุ่นไปตามเงื่อนไขและข้อจำกัดต่าง ๆ ในแต่ละบริบท ซึ่งสอดคล้องกับธีรวัช เจนวัชรวิทย์ (2557, หน้า 71) ที่กล่าวว่างานเสียงบรรยายภาพครึ่งหนึ่งเป็นเรื่องของหลักการและกฎเกณฑ์บางอย่างเพื่อให้งานมีมาตรฐานตามหลักสากล แต่อีกครึ่งหนึ่งเป็นเรื่องของศิลปะที่ขึ้นกับความเหมาะสมในการตัดสินใจของผู้สร้างสรรค์งานนั่นเอง

อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ พบว่าผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพเลือกใช้วิธีการบรรยายหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การเลือกบรรยาย การไม่เลือกบรรยาย การบรรยายชื่อแบบรายบุคคล การบรรยายชื่อแบบรวมกลุ่ม การบรรยายแบบตรงตัว การบรรยายแบบตีความ การเสริมคำ การตัดคำ การคงข้อความเดิม การบรรยายแบบผสมผสาน การบรรยายทับเสียงพูด และการบรรยายไม่ทับ

เสียงพูด โดยการบรรยายได้ยึดหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตเสียงบรรยายภาพส่วนหนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งก็ไม่ได้บรรยายไปตามหลักการพื้นฐานทั่วไป

หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพที่ยึดถือกันทั่วไป ได้แก่ หลักการบรรยายภาพไปตามที่เห็น (what you see is what you say) หรือแนวทางการบรรยายแบบตรงตัว (objective approach) หลักการไม่บรรยายทับเสียงพูด หลักการบรรยายให้สอดคล้องไปกับภาพและเสียงที่ปรากฏบนจอ และหลักการไม่บอกชื่อตัวแสดงจนกว่ารายการต้นฉบับจะมีการบอกชื่อให้ทราบ ทว่า การบรรยาย “ข้อความชื่อ” กลับพบว่าผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพยังมีการเลือกใช้แนวทางการบรรยายแบบตีความ (interpretative approach) การบรรยายทับเสียงพูด และการขยับตำแหน่งการบรรยายให้ไปอยู่คนละจุดกับการขึ้นข้อความชื่อ ซึ่งผลการศึกษาพบว่ารายการสารคดีต้นฉบับมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับการบรรยายข้อความชื่อในเสียงบรรยาย กล่าวคือเงื่อนไขการปรากฏขึ้นของตัวแสดง ข้อความชื่อ และช่องว่างเสียงของรายการต้นฉบับส่งผลต่อแนวทางการบรรยายข้อความชื่อในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งบางเงื่อนไขก็เอื้ออำนวยสำหรับเสียงบรรยายภาพในการบรรยายไปตามหลักการที่ควรจะเป็น แต่หลายครั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ของรายการต้นฉบับก็เป็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถบรรยายข้อความชื่อได้ตามหลักการพื้นฐานทั่วไปที่ยึดถือกันอยู่ ดังรายละเอียดที่จะอธิบายต่อไปนี้

1) เงื่อนไขการปรากฏขึ้นของตัวแสดง

การศึกษาวิจัยพบว่า เงื่อนไขเกี่ยวกับลักษณะการปรากฏตัวของตัวแสดง และประเภทตัวแสดง ส่งผลต่อการบรรยายข้อความชื่อในเสียงบรรยายภาพของรายการสารคดีดังนี้

1.1) ลักษณะการปรากฏตัวของตัวแสดง

หลักการพื้นฐานของเสียงบรรยายภาพอย่างหนึ่งก็คือ การไม่บอกชื่อตัวแสดงจนกว่ารายการต้นฉบับจะมีการพูดชื่อหรือขึ้นข้อความชื่อของตัวแสดงคนนั้น การบรรยายให้ใช้วิธีบรรยายรูปลักษณะภายนอกของบุคคลนั้นแทนการเรียกชื่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะมีบอกชื่อในรายการจึงเรียกชื่อคนนั้นได้ (ธีรวัช เจนวัชรรักษ์, 2557, หน้า 37) ดังนั้น หากรายการสารคดีต้นฉบับรายการใดไม่ได้มีการบอกชื่อตัว

แสดงหลักและผู้ให้สัมภาษณ์ตั้งแต่แรก หรือไม่ได้บอกชื่อให้ทราบเลยทั้ง ๆ ที่เป็นตัวแสดงที่มีความสำคัญต่อเรื่อง ก็จะเป็นอุปสรรคต่อเสียงบรรยายภาพในการบรรยายให้ผู้ชมที่พิการทางการเห็นได้ทราบว่าคนที่พูดนั้นชื่ออะไร เพราะผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจำเป็นต้องบรรยายรูปลักษณะภายนอกของบุคคลนั้นหรือปล่อยเสียงต้นฉบับออกไปแทนการบอกชื่อตามหลักการของเสียงบรรยายภาพ ซึ่งอาจไม่เหมาะกับการนำมาใช้ในรายการสารคดีที่ชื่อของบุคคลมีความสำคัญต่อการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล และควรบอกให้ทราบตั้งแต่ต้นโดยเฉพาะการสัมภาษณ์แบบนั่งพูดคนเดียว (talking heads or static interview)

การบอกชื่อของตัวแสดงในรายการสารคดีตั้งแต่แรก ถือว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อแนวทางการบรรยายชื่อของตัวแสดง โดยหากรายการต้นฉบับมีการพูดชื่อตามข้อความที่ปรากฏขึ้นมาก็จะช่วยทำให้ผู้ชมที่พิการทางการเห็นรับทราบได้ทันที โดยผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพไม่มีความจำเป็นต้องบรรยายชื่อซ้ำอีก แต่หากรายการต้นฉบับบอกชื่อด้วยการขึ้นข้อความชื่อเพียงอย่างเดียว กรณีนี้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจำเป็นต้องบรรยายข้อความชื่อที่ปรากฏขึ้นมา ตามหลักการ “ให้บรรยายเสียงพูดของตัวแสดงที่เข้ามาใหม่” ซึ่งบางครั้งก็ไม่สามารถบรรยายข้อความชื่อทั้งหมดได้เนื่องจากข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ช่องว่างเสียงมีน้อย ข้อความชื่อยาวเกินไป และข้อความชื่อยาวเกินไปจนหลายคนเกินไป เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ผู้ผลิตรายการต้นฉบับตั้งใจไม่เปิดเผยชื่อให้ทราบในตอนต้น เพราะต้องการค่อย ๆ เปิดเผยให้ทราบในเวลาถัดไป อย่างเช่นการสัมภาษณ์แบบเดินไปพูดไป (walk and talks) ที่นิยมเปิดเผยตัวแสดงใหม่ที่เพิ่งเข้ามาด้วยการปล่อยภาพให้ทำบางสิ่งบางอย่างอยู่ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งก่อนสักครู่ แล้วค่อยเริ่มต้นสัมภาษณ์การปรากฏตัวในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพอาจใช้วิธีการบรรยายข้อความชื่อร่วมไปกับการบรรยายภาพได้ เช่น “วันสนันท์ กนกพัฒนางกูร อาจารย์สอนอาหารไทยในประเทศจีนเดินมาที่ร้านขายขนม” (หอมกลิ่นสยาม ตอน 3, TC 00:19:02:00) เป็นต้น

1.2) ประเภทตัวแสดง

ตัวแสดงในรายการสารคดีแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ตัวแสดงหลัก ผู้ให้สัมภาษณ์ และตัวประกอบ แม้ว่าการขึ้นข้อความชื่อของตัวแสดงประเภทต่าง ๆ ในแต่ละรายการมีทั้งจุดเหมือนและจุดต่าง แต่สิ่งที่มีร่วมกันก็คือ ตัวแสดงที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเป็นกลุ่มที่รายการต้นฉบับให้ความสำคัญกับการขึ้นข้อความชื่อ ในขณะที่ตัวแสดงหลักและตัวประกอบอาจมีการขึ้นข้อความชื่อในรายการหรือไม่ก็ได้ ซึ่งแนวทางการบรรยายข้อความชื่อของการผลิตเสียงบรรยายภาพยึดหลักบรรยายไปตามที่เห็น กล่าวคือ หากตัวแสดงใดมีการขึ้นข้อความชื่อก็จะบอกให้ทราบ แต่หากตัวแสดงใดไม่มีการบอกชื่อหรือขึ้นข้อความชื่อให้ทราบเลย ก็จะไม่บรรยายเพียงรูปลักษณะภายนอกหรือปล่อยเสียงไปตามต้นฉบับโดยไม่บอกชื่อว่าเป็นใครตลอดทั้งเรื่องไม่ว่าจะเป็นพิธีกรหลักในรายการก็ตาม เช่น รายการแสงไฟที่ไม่เคยดับ ที่ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพใช้คำว่าหนุ่มมาดเซ็กซี่ตลอดทั้งรายการ ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ขึ้นข้อความชื่อจะได้รับการบรรยายข้อความชื่อให้ทราบทุกคนตั้งแต่ครั้งแรก แต่ครั้งถัด ๆ ไปจะลดความสำคัญลงโดยไม่นิยมบรรยายข้อความชื่อเดิมซ้ำ ยกเว้นว่าอยู่ห่างจากตำแหน่งเดิม เช่น ต้นรายการ กลางรายการ และท้ายรายการ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในกรณีตัวแสดงที่เป็นกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ความคิดเห็นทั่วไปจำนวนหลาย ๆ คนที่มีการขึ้นข้อความชื่อแบบรายบุคคลขึ้นมา ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพมักเลือกใช้การบรรยายข้อความชื่อแบบรวมกลุ่มโดยมีการตัดชื่อ-นามสกุลของทุกคนออกไป อาทิ ชาวบ้านชุมชนบ้านแหลมให้สัมภาษณ์ว่า เป็นต้น เหตุผลอาจเนื่องมาจากประเภทตัวแสดงดังกล่าวเป็นตัวแทนความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไป มิได้เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกดังเช่นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่ควรบอกชื่อให้ทราบมากกว่า

นอกจากนี้ กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญชาวต่างชาติเป็นอีกกลุ่มหนึ่ง ที่ทำให้การบรรยายภาพไม่ตรงกับหลักการทั่วไป กล่าวคือ ในรายการที่มีการสัมภาษณ์ชาวต่างชาติที่พูดภาษาอื่นแล้วขึ้นซับไตเติ้ลแปลเป็นภาษาไทย ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพไม่เลือกบรรยายคำว่า “ขึ้นข้อความ” (ตามด้วยชื่อ) ต่อด้วย “ขึ้นคำแปล” (ตาม

ด้วยการบรรยายซับไตเติ้ล) แต่กลับใช้แนวทางการบรรยายแบบเล่าเรื่องที่มีการทับเสียงพูดเพื่อให้เกิดการฟังอย่างต่อเนื่อง เช่น (ปล่อยเสียงภาษาต่างชาติเล็กน้อยแล้วบรรยายคลอไปกับเสียงต้นฉบับ) เบลินต้า สจ๊วต คือภรรยาเพื่อนสนิท ประธานเครือข่ายอนุรักษ์ช้างกาญจนบุรีให้สัมภาษณ์ว่า (ต่อด้วยการบรรยายซับไตเติ้ล) (แสงไฟที่ไม่เคยดับ ตอน 2, 00:48:13:00)

2) เงื่อนไขการปรากฏขึ้นของข้อความชื่อ

การศึกษาวิจัยพบว่า เงื่อนไขเกี่ยวกับรูปแบบและตำแหน่งการขึ้นข้อความชื่อที่พบ องค์ประกอบของข้อความชื่อ และการขึ้นข้อความชื่อหลายคนติดกัน ส่งผลต่อการบรรยายข้อความชื่อของรายการสารคดี ดังนี้

2.1) รูปแบบและตำแหน่งการขึ้นข้อความชื่อที่พบ

รูปแบบการขึ้นของข้อความชื่อแบ่งได้เป็นสองลักษณะใหญ่ ๆ คือ การขึ้นข้อความชื่อใต้ภาพ (lower third captions) และการขึ้นข้อความชื่อบนภาพประกอบ (superimposed captions) ซึ่งการขึ้นข้อความชื่อใต้ภาพจะปรากฏขึ้นมาในขณะที่ตัวแสดงพูด แต่หากเป็นการขึ้นข้อความชื่อบนภาพประกอบจะขึ้นก่อนตัวแสดงพูดหรือขณะพูดก็ได้

รูปแบบการขึ้นข้อความชื่อบนภาพประกอบก่อนตัวแสดงเริ่มพูดที่มีการปล่อยเสียงดนตรีปูพื้น เป็นรูปแบบที่เอื้อต่อการบรรยายข้อความชื่อให้ตรงกับตำแหน่งการขึ้นข้อความชื่อได้ตามหลักการการบรรยายให้สอดคล้องไปกับภาพที่ปรากฏโดยไม่ทับเสียงพูด ในขณะที่รูปแบบการขึ้นข้อความชื่อใต้ภาพเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้หลักการการไม่บรรยายทับเสียงพูดมาใช้ได้ยาก เนื่องจากการขึ้นข้อความชื่อใต้ภาพเป็นการขึ้นข้อความในตำแหน่งขณะที่ตัวแสดงพูดอยู่ ดังนั้นผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจึงนำชื่อยกเว้นในหลักการผลิตเสียงบรรยายภาพมาใช้ กล่าวคือการหลีกเลี่ยงการบรรยายทับเสียงพูดโดยขยับตำแหน่งการบรรยายไปในจุดที่ไม่ทับเสียงพูด ได้แก่ ตำแหน่งก่อนพูดขณะพูด (ช่วงที่มีการเว้นจังหวะระหว่างพูด) และหลังพูด ยกเว้นกรณีที่ไม่พบช่องว่างเสียงจึงเลือกใช้วิธีการบรรยายข้อความชื่อทับเสียงพูดเท่าที่จำเป็น โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าการบรรยายข้อความชื่อต้องตรงกับจุดที่มีการขึ้นข้อความชื่อหรือไม่

2.2) องค์ประกอบของข้อความซื้อ

ข้อความซื้อในรายการสารคดีที่พบเกือบทั้งหมดประกอบด้วยส่วนหลัก ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล และส่วนเสริม ได้แก่ ตำแหน่ง อาชีพ หน่วยงานที่สังกัด และวุฒิการศึกษา เป็นต้น ความยาวของข้อความซื้อของแต่ละคนมีจำนวนมากน้อยแตกต่างกันไป โดยข้อความซื้อที่ไม่ใส่ข้อมูลในส่วนเสริมมากจนเกินไปจะเอื้อต่อการบรรยายข้อความซื้อได้ครบถ้วน แต่หากรายการใดหรือข้อความซื้อใดใส่ข้อมูลมากจนเกินไปกลับพบว่ามีความซ้ำซ้อนที่จะถูกตัดทอนบางส่วนออกไปในเสียงบรรยายภาพ เนื่องจากความยาวของข้อความซื้อมีความสัมพันธ์กับช่องว่างเสียงที่มีอยู่ โดยหากข้อความซื้อใดใส่ข้อมูลลงไปมาก โอกาสที่ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจะบรรยายข้อความซื้อครบถ้วนก็ยิ่งน้อยลงเท่านั้น เช่น การขึ้นข้อความซื้อ “สุนันต์ อรุณนพรัตน์ เพื่อนร่วมโรงเรียนเซนต์หลุยส์ ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” (แสงไฟที่ไม่เคยดับ ตอน 1, TC 00:07:25:00-00:07:29:00) ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพต้องเลือก “ตัดคำ” ออก แล้วบรรยายเหลือเพียง “สุนันต์ อรุณนพรัตน์ เพื่อนร่วมโรงเรียน” เพื่อให้เกิดความกระชับและทับเสียงสัมภาษณ์ให้น้อยที่สุด เป็นต้น

2.3) การขึ้นข้อความซื้อหลายคนติดกัน

รูปแบบการบรรยายข้อความซื้อแบ่งได้เป็นสองรูปแบบใหญ่ ๆ คือการบรรยายข้อความซื้อแบบรายบุคคล และการบรรยายข้อความซื้อแบบรวมกลุ่ม โดยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการบรรยายแบบรวมกลุ่ม ก็คือในบางช่วงบางตอนของรายการต้นฉบับมีการขึ้นข้อความซื้อหลายคนติดกันโดยไม่มีช่องว่างเสียงคั่น การขึ้นข้อความซื้อในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพต้องนำข้อความซื้อของแต่ละคนไปบรรยายรวมกันไว้ในช่องว่างเสียงใดช่องว่างเสียงหนึ่งหรือจุดใดจุดหนึ่ง ที่ไม่ทำให้เกิดการทับเสียงพูดหรือทับเสียงพูดให้น้อยที่สุดด้วยวิธีการบรรยายแบบผสมผสาน ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามหลักการทั่วไปของการผลิตเสียงบรรยายภาพ เช่น “อดีตทีมงาน รุ่นน้อง อดีตคณบดีคณะวนศาสตร์ และเพื่อนสนิทให้สัมภาษณ์” (แสงไฟที่ไม่เคยดับ ตอน 2, TC 00:21:23:00) “แอดมินเพจอาหารไทย เชฟอาหารแนววิถีพอเพียง สื่อมวลชนแนวอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นักศึกษา และนักแสดง ร่วมโต๊ะ

ชิมอาหารและให้สัมภาษณ์กับเชฟปอย” (หอมกลิ่นสยาม ตอน 2, TC 00:44:53:00) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี งานวิจัยพบข้อความซื้ออีกลักษณะหนึ่งคือข้อความซื้อที่บ่งบอกความเป็น “หมู่คณะ” จำนวน 1 ครั้ง ได้แก่ “คณะอนุกรรมการชำระประวัติศาสตร์อยุธยา” (อยุธยาที่ไม่รู้จัก ตอน 4, TC 00:03:22:00) ข้อความได้ปรากฏขึ้นบนจอก่อนที่จะคณะอนุกรรมการฯ กลุ่มดังกล่าวตั้งวงสนทนากัน ทำให้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพได้นำไปใช้ในการบรรยายข้อความซื้อแบบกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้ชมทราบว่าเสียงสนทนาต่อไปคือคนกลุ่มใด แต่กระนั้นก็ตามในขณะที่กลุ่มสมาชิกสนทนากัน รายการต้นฉบับได้ขึ้นข้อความซื้อแบบรายบุคคลของแต่ละคนขึ้นมา แต่ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพไม่สามารถแทรกการบรรยายข้อความซื้อของแต่ละคนลงไปได้เนื่องจากไม่มีช่องว่างเสียง จนกระทั่งจบการสนทนาที่พบช่องว่างเสียงค่อนข้างยาว จึงได้บรรยายข้อความซื้อของสมาชิกแต่ละคนให้ทราบว่า “ชายคนแรกคือรองศาสตราจารย์ ด็อกเตอร์สุนทร ชูตินธรรานนท์ คนที่สอง คือพิมพ์ประไพ พิศาลบุตร และคนสุดท้ายคือปฏิพัฒน์ พุ่มพงษ์แพทย์” (อยุธยาที่ไม่รู้จัก ตอน 1, TC 00:24:04:00) ซึ่งแม้ว่าการบรรยายข้อความซื้อไม่ตรงกับตำแหน่งที่ขึ้นข้อความซื้อของคนพูดแต่ละคน แต่ก็ทำให้ผู้ชมที่พิการทางการเห็นได้ทราบว่าคณะอนุกรรมการชำระประวัติศาสตร์อยุธยาที่สนทนากันอยู่มีใครบ้าง

3) เงื่อนไขการปรากฏขึ้นของช่องว่างเสียง

การศึกษาวิจัยพบว่า เงื่อนไขเกี่ยวกับความยาวของช่องว่างเสียง องค์ประกอบที่อยู่ในช่องว่างเสียง และจำนวนช่องว่างเสียงในบริเวณที่มีการขึ้นข้อความซื้อ ส่งผลต่อการบรรยายข้อความซื้อของรายการสารคดี ดังนี้

3.1) ความยาวของช่องว่างเสียง

หลักการบรรยายเสียงบรรยายภาพที่มีความสำคัญประการหนึ่ง ก็คือ การไม่บรรยายทับเสียงพูดโดยไม่จำเป็น เพราะถือว่าเสียงพูดของรายการต้นฉบับเป็นสารที่มีความสำคัญ อย่างไรก็ตาม การหลีกเลี่ยงไม่บรรยายทับเสียงพูดของรายการต้นฉบับเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เนื่องจากข้อจำกัดของความยาวช่องว่างเสียงที่มีอยู่นั่นเอง การทับเสียงพูดส่วนใหญ่เกิดจากรายการต้นฉบับเว้นช่องว่างเสียงที่มีความยาวน้อยเกินไปหรือไม่มีช่องว่างเสียงเกิดขึ้น ซึ่งพบ

ได้บ่อยในช่วงที่ผู้ผลิตรายการสารคดีใช้เทคนิคการตัดต่อแบบคัทชนเสียงพูด ทำให้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจำเป็นต้องทับเสียงพูดของตัวแสดงบางส่วน เช่น รายการ *แสงไฟที่ไม่เคยดับ* ที่ใช้การเล่าเรื่องด้วยการสัมภาษณ์เป็นหลัก (interview mode) เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่าช่องว่างเสียงที่น้อยที่สุดที่บรรยายข้อความชื่อได้โดยไม่ทับเสียงพูดมีความยาวไม่ต่ำกว่าสามวินาที เนื่องจากข้อความชื่อในส่วนหลักที่เป็นชื่อนามสกุล (ไม่นับส่วนเสริม) โดยปกติอยู่ในช่วงระหว่าง 4-10 พยางค์ ดังนั้นหากรายการสารคดีต้นฉบับมีการเว้นช่องว่างเสียงที่สั้นเกินไปก็จะไม่เอื้อต่อการบรรยายข้อความชื่อโดยไม่ทับเสียงพูดได้ ในทางกลับกันรายการที่มีการเว้นช่องว่างเสียงยาว ๆ อย่างสารคดีประเภทใช้เสียงบรรยายเล่าเรื่อง (expository documentary) จะเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพสามารถบรรยายข้อความชื่อของแต่ละคนได้อย่างครบถ้วนได้มากขึ้น อย่างเช่น รายการ *แม่วงก์* ที่มีบรรยายตามข้อความชื่อของทุกคนได้ครบถ้วนอย่างน้อยหนึ่งครั้ง นอกจากนี้การมีช่องว่างเสียงยาว ๆ ยังเอื้ออำนวยให้ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพสามารถเลือกสร้างสรรค์แนวทางการบรรยายได้หลากหลายวิธีมากขึ้นอีกด้วย

3.2) องค์ประกอบที่อยู่ภายในช่องว่างเสียง

องค์ประกอบที่อยู่ภายในช่องว่างเสียงเป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากเนื้อหาสารภายในช่องว่างเสียงหนึ่ง ๆ มีสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการบรรยายภาพมากน้อยแตกต่างกันไป ดังนั้นหลายครั้งแม้ว่ารายการต้นฉบับมีช่องว่างเสียงมากเพียงพอสำหรับการบรรยายข้อความชื่อของตัวแสดงได้ แต่ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพอาจใช้ช่องว่างเสียงนั้นสำหรับการบรรยายองค์ประกอบอื่น ๆ ที่อยู่ภายในช่องว่างเสียงซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นต้องบรรยายมากกว่าโดยเฉพาะเนื้อหาสาระที่เป็นใจความหลักของเรื่องราว รวมถึงช่วงที่รายการต้นฉบับต้องการสื่ออารมณ์สุนทรีย์ผ่านเสียงเพลง องค์ประกอบอื่นที่มีความสำคัญ เช่น ข้อความอ้างอิงคำพูดของสื่อบ นาคะเสถียรที่ขึ้นบนพื้นดำในรายการ *แสงไฟที่ไม่เคยดับ* การเล่าเรื่องราวบุคคลในประวัติศาสตร์ด้วยภาพแอนิเมชันแบบไม่มีเสียงบรรยายในรายการ *อยุธยาที่ไม่รู้จัก* และการปล่อยเสียงเพลงที่มีเนื้อร้องในรายการ *หอมกลิ่นสยาม* เป็นต้น

สำหรับองค์ประกอบภายในช่องว่างเสียงที่มีความเหมาะสมสำหรับการบรรยายข้อความชื่อ ได้แก่ ภาพที่สื่อความหมายทั่วไป ภาพที่สื่อความหมายเดิมซ้ำ ๆ ภาพประกอบที่แทรกเข้ามาเพื่อเสริมเนื้อหาย่อย ๆ ภาพที่เดินเรื่องไปอย่างช้า ๆ เนื่องจากภาพเหล่านี้เป็นสารที่มีความสำคัญน้อยกว่าการบอกชื่อของตัวแสดงที่พูดอยู่ ผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพจึงสามารถบรรยายข้อความชื่อแทรกเข้าไปได้ ตามหลักการ “ให้เลือกบรรยายในสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญ” ในองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการเดินเรื่อง

3.3) จำนวนช่องว่างเสียงในบริเวณที่มีการขึ้นข้อความชื่อ

แม้ว่าความยาวของช่องว่างเสียง และองค์ประกอบที่อยู่ภายในช่องว่างเสียงมีผลค่อนข้างมากสำหรับการบรรยายข้อความชื่อ แต่จำนวนช่องว่างเสียงในบริเวณที่มีการขึ้นข้อความชื่อกว่าหนึ่งจุดก็เป็นปัจจัยช่วยเอื้อต่อเสียงบรรยายภาพในการใช้เป็นช่องทางเลือกในการบรรยายแบบไม่ทับเสียงพูดได้มากขึ้น กล่าวคือ หากการสัมภาษณ์แต่ละครั้งพบช่องว่างเสียงมากกว่าหนึ่งแห่ง เช่น ก่อนพูด ขณะพูด และหลังพูด เมื่อไม่สามารถใช้ช่องว่างเสียงแห่งหนึ่งได้ก็ยังมีโอกาสขยับตำแหน่งเลือกใช้ช่องว่างเสียงที่เหลือได้อยู่ เช่น รายการ *อยุธยาที่ไม่รู้จัก* มักพบช่องว่างเสียงที่เกิดขึ้นในตำแหน่ง “ก่อนพูด” “ขณะพูด” และ “หลังพูด” ของผู้ให้สัมภาษณ์มากกว่าหนึ่งจุด จึงทำให้การบรรยายข้อความชื่อในรายการ *อยุธยาที่ไม่รู้จัก* ทับเสียงพูดเพียงครั้งเดียวเท่านั้น

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ผลิตรายการสารคดี

ผลการวิเคราะห์พบว่าเงื่อนไขต่าง ๆ ในรายการสารคดีต้นฉบับส่งผลต่อการบรรยายข้อความชื่อในการผลิตเสียงบรรยายภาพ ดังนั้น หากรายการต้นฉบับมีการนำเสนอและการจัดวางข้อความชื่ออย่างเหมาะสมตั้งแต่ต้นทาง ก็จะช่วยเอื้อให้แก่คนพิการทางการเห็นได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อต่าง ๆ ของบุคคลในรายการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งข้อเสนอแนะสำหรับผู้ผลิตรายการสารคดีที่อาจนำไปใช้เป็นแนวทางในการผลิตรายการครั้งต่อ ๆ ไป เกี่ยวกับการขึ้นข้อความชื่อนี้

- 1) การบอกชื่อตัวแสดงด้วยเสียงเป็นรูปแบบที่ควรนำมาใช้ในการผลิตรายการสารคดี โดยผู้ผลิตรายการอาจเลือกใช้เสียงบรรยาย หรือการให้ตัวแสดงพูดแนะนำชื่อจริง วิธีดังกล่าวทำให้ผู้ชมที่เป็นคนพิการทางการเห็นเข้าถึงและรับรู้ว่าใครพูดอยู่ได้สะดวกที่สุด แต่หากเป็นการบอกชื่อด้วยการขึ้นข้อความชื่อโดยไม่มีเสียงพูดหรือเสียงบรรยายจะทำให้ผู้ชมที่พิการทางการเห็นไม่สามารถรับรู้ได้ว่าผู้พูดคือใคร
- 2) ผู้ผลิตรายการสารคดีควรบอกชื่อตัวแสดงที่มีความสำคัญตั้งแต่ครั้งแรกที่ปรากฏตัว โดยหากไม่ได้มีการพูดชื่อให้ทราบ ควรเว้นช่องว่างเสียงสำหรับการบรรยายข้อความชื่อให้เพียงพอเพื่อให้ผู้ชมที่พิการทางการเห็นทราบได้ทันทีว่าบุคคลนั้นเป็นใคร และมีความสำคัญอย่างไรกับประเด็นที่น่าเสนออยู่ โดยเฉพาะตัวแสดงหลัก และผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความสำคัญต่อเรื่อง ยกเว้นกรณีที่ต้องการปิดบังเพื่อผลบางอย่างในการรับชม แต่หลังจากผ่านจุดที่เปิดเผยตัวตนได้แล้ว ควรมีการบอกชื่อหรือขึ้นข้อความชื่อทันที เพื่อไม่ให้เกิดความสงสัยนานเกินไป
- 3) ส่วนประกอบข้อความชื่อควรให้ข้อมูลเท่าที่มีความจำเป็นและสมดุลกับความยาวของช่องว่างเสียง โดยผู้ผลิตรายการสารคดีควรตัดสินใจเลือกตั้งแต่แรกว่าตนเองต้องการบอกข้อมูลใดบ้างให้ผู้ชมรับทราบ และไม่ควรใส่ข้อมูลที่มากเกินไปจนเสียรรถรสในการรับชม
- 4) การขึ้นข้อความชื่อของตัวแสดงครั้งแรกอาจใช้รูปแบบการขึ้นข้อความชื่อบนภาพประกอบหรือพื้นกราฟิก (superimposed captions) หรือฟรีซภาพ (freeze) เพื่อแนะนำชื่อจริงก่อนเข้าสู่สัมภาษณ์หรือเริ่มต้นพูด โดยปล่อยเพลงหรือเสียงบรรยายภาคลอบ ๆ วิธีนี้จะช่วยเอื้อต่อการบรรยายข้อความชื่อให้ตรงกับการขึ้นข้อความชื่อและไม่ทับเสียงพูดได้อย่างมาก อีกทั้งทำให้ผู้ชมที่พิการทางการเห็นได้รู้จักตัวแสดงล่วงหน้าก่อนเริ่มต้นพูดอีกด้วย
- 5) การขึ้นข้อความชื่อใต้ภาพ (lower third captions) สำหรับตัวแสดงในครั้งแรกโดยไม่มี การพูดชื่อให้ทราบมาก่อน ผู้ผลิตรายการสารคดีควรใช้วิธีการตัดต่อโดยเว้นช่องว่างเสียงก่อนพูดขณะพูด หรือหลังพูด ทั้งนี้การปรากฏขึ้นของช่องว่างเสียงใดช่องว่างเสียงหนึ่งต้องไม่มีภาพเสียง กราฟิกและข้อความอื่น ๆ ที่เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องบรรยายภาพมาก ๆ เข้าไปอยู่ในจุดนั้น อีกทั้งต้องมีความยาวเพียงพอสำหรับการบรรยายข้อความชื่อของตัวแสดง
- 6) การตัดต่อเสียงตัวแสดงหลักและ/หรือผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนต่อกัน ผู้ผลิตรายการสารคดีควรบอกให้ทราบว่าคนกลุ่มนั้นคือใครตั้งแต่แรก
- 7) การตัดต่อเสียงตัวแสดงหลักและ/หรือผู้ให้สัมภาษณ์หลายคน โดยใช้การขึ้นข้อความชื่อแบบรายบุคคลเพียงอย่างเดียว ผู้ผลิตรายการสารคดีควรใช้ในกรณีที่ผู้ชมได้เคยทราบชื่อและคุ้นเคยเสียงของตัวแสดงเหล่านั้นทุกคนมาก่อน ไม่ควรนำตัวแสดงใหม่ที่ไม่เคยได้ยินเสียงและไม่เคยได้ยินชื่อมาก่อนผสมปนเปกับตัวแสดงที่เคยได้ยินชื่อมาก่อนแล้ว ยกเว้นมีการแนะนำชื่อตัวแสดงคนใหม่ด้วยเสียงพูดให้ทราบในขณะที่เดินเรื่อง เพื่อไม่ให้ผู้ชมที่พิการทางการเห็นเกิดความสงสัยกับเสียงพูดของคนใหม่
- 8) ในกรณีการตัดต่อตัวแสดงหลายคนสนทนา ร่วมกันและมีการตัดสลับไปมาโดยไม่มีการเว้นช่องว่างเสียงขณะที่พูดคุยกันอยู่ ผู้ผลิตรายการสารคดีควรใช้เสียงบรรยายหรือเสียงพูดของผู้ดำเนินรายการพูดแนะนำบุคคลต่าง ๆ พร้อมกับให้ได้ยินเสียงผู้พูดแต่ละคนก่อนเริ่มต้นสนทนา หรืออย่างน้อยควรมีการเว้นช่องว่างเสียงที่มากพอก่อนเข้าสู่การสนทนาสำหรับผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพได้บรรยายให้ทราบล่วงหน้า ว่ากลุ่มคนที่สนทนานั้นนั้นคือกลุ่มใด หรือมีใครอยู่ในวงสนทนา

อย่างไรก็ดี งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการบรรยายในส่วนของ “ข้อความชื่อ” แต่ในรายการสารคดียัง

มีการขึ้นข้อความในลักษณะอื่น ๆ อีกด้วย ได้แก่ การขึ้นข้อความในส่วนเครดิตท้ายรายการ การขึ้นอินโฟกราฟิกในรายการ และการขึ้นข้อความอธิบายบนภาพประกอบ เป็นต้น ซึ่งการขึ้นข้อความลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นอีกส่วนหนึ่งที่น่าจะมีการศึกษาวิจัยสำหรับแนวทางการบรรยายในงานผลิตเสียงบรรยายภาพต่อไป โดยเฉพาะการขึ้นข้อความอธิบายบนภาพประกอบ ซึ่งผู้ชมทั่วไปสามารถใช้วิธีการอ่านเนื้อหาเสริมเหล่านั้นไปพร้อมกับการรับชมรายการได้ แต่ในขณะที่ผู้พิการทางการเห็นจะไม่สามารถรับรู้ได้ว่าข้อความเสริมที่ขึ้นมาเหล่านั้นคืออะไร ทั้ง ๆ ที่บางข้อความอาจเป็นสาระความรู้หรือเกร็ดความรู้ที่คนพิการทางการเห็นควรได้รับเฉกเช่นเดียวกับผู้ชมทั่วไป การศึกษาวิจัยดังกล่าวอาจช่วยนำไปสู่การปฏิรูปแนวทางการผลิตรายการสารคดีว่าควรผลิตอย่างไร ที่จะให้ทั้งคนทั่วไปและคนพิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงสารต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษารูปแบบและแนวทางการบรรยายข้อความชื่อในรายการสารคดีของต่างประเทศที่มีการผลิตเป็นเสียงบรรยายภาพ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวทางการบรรยายข้อความชื่อจากสารคดีของไทย
- 2) ควรมีการศึกษาการขึ้นข้อความประเภทอื่นที่อยู่ในรายการเพิ่มเติม ได้แก่ ข้อความในส่วนเครดิตท้ายรายการ การขึ้นภาพอินโฟกราฟิก และการขึ้นข้อความอธิบายบนภาพประกอบ เป็นต้น
- 3) ควรมีการศึกษาการขึ้นข้อความชื่อในรายการประเภทอื่น ๆ ที่มีการขึ้นข้อความชื่อ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่รอบด้านเกี่ยวกับการบรรยายข้อความชื่อในรายการโทรทัศน์ เช่น รายการวาไรตี้ รายการเกมโชว์ และรายการละคร เป็นต้น
- 4) ควรนำผลที่ได้จากวิจัยนี้ไปศึกษาต่อยอดในกลุ่มผู้รับสารที่เป็นตัวแทนคนพิการทางการเห็น เพื่อดูว่าแนวทางการบรรยายข้อความชื่อในรูปแบบต่าง ๆ ที่พบนั้นมีความเหมาะสมสำหรับผู้ชมที่เป็นคนพิการทางการเห็นของไทยมากน้อยเพียงใด และเพราะเหตุใด อันจะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางร่วมกันสำหรับการบรรยายข้อความชื่อในรายการโทรทัศน์ และการจัดทำคู่มือที่มีความเหมาะสมต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรรณิกา รุ่งเจริญพงษ์. (2557). รายการวิทยุและโทรทัศน์ประเภทสาระ. ใน สมสุข หินวิมาน (บ.ก.), *ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). (หน้า 88-107). ปทุมธานี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กุลนารี เสือโรจน์. (2561). *หลักการเขียนบทเสียงบรรยายภาพ สำหรับรายการสารคดีทางโทรทัศน์*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ธารินี อินทรนันท์. (2561). *คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพเบื้องต้น (ฉบับสื่อสารสาธารณะ)*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาการสื่อสารสาธารณะ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย.
- ธีรวัช เจนวัชรรักษ์. (2558). *คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพ: สื่อภาพยนตร์ ละคร และรายการโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: สถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา.
- _____. (2554). *การสร้างออดิโอเคสคริปต์ขึ้นในภาพยนตร์การ์ตูนเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2559, กุมภาพันธ์). เรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคณาพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์. *ราชกิจจานุเบกษา*. 133. หน้า 6-13 และภาคผนวก.

ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2563, มีนาคม). เรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคณาพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์. *ราชกิจจานุเบกษา*. 137 (3) . หน้า 13-14 และภาคผนวก.

ภัทธีรา สารากรบริรักษ์. (2558). *เสียงบรรยายภาพที่ผู้พิการทางการเห็นต้องการ* (รายงานผลการวิจัย). ปทุมธานี: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แม่วงก์ (2562) [รายการโทรทัศน์ ฉบับเสียงบรรยายภาพ]. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส.

ศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ. (2558). *การวิจัยเพื่อการผลิตรายการวิทยุและโทรทัศน์*. ปทุมธานี :คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2557). การสร้างความหมายบนหน้าจอโทรทัศน์. ใน สมสุข หินวิมาน (บ.ก.), *ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). (หน้า 310-320). ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.(2560). *แนวทางการจัดทำล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพสำหรับการให้บริการโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช.

แสงไฟไม่เคยดับ สืบนาเคเสถียร (2562) [รายการโทรทัศน์ ฉบับเสียงบรรยายภาพ]. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส.

หอมกลิ่นสยาม (2562) [รายการโทรทัศน์ ฉบับเสียงบรรยายภาพ]. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส.

อยุธยาที่ไม่รู้จัก (2562) [รายการโทรทัศน์ ฉบับเสียงบรรยายภาพ]. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส.

อารดา ครุจิต และคณะ. (2558). *หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ (Audio Description)*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อารดา ครุจิต. (2560). *โทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงของคณาพิการ*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

Audio Description Coalition. (2009). *Standards for audio description and code of professional conduct for describers*. Retrieved January 30, 2016, from <http://audiodescriptioncoalition.org/standards.html>

Bignell, J. & Orlebar, J. (2005). *The television handbook* (3rd ed.). London and New York: Routledge.

Blesterfeld, P. *Documentary interview tips*. Retrieved January 2, 2021, from www.videomaker.com/article/c18/14239-documentary-interview-tips

_____. *The six primary types of documentaries*. Retrieved January 6, 2021, from www.videomaker.com.

Hart, C. (1999). *Television program making*. New York: Routledge.

Holland, P. (2000). *The television handbook*. (2nd ed.). London and New York: Routledge.

Netflix. (2019). *Audio descriptions for Netflix movies and TV shows*. Retrieved January 30, 2016, from Audio Description Style Guide v2.1 – Netflix | Partner Help Center (netflixstudios.com)

Remael, A., Revieres, N., & Vercuauteren, G. (2014). *Pictures painted in words: ADLAB audio description guidelines*. Retrieved January 30, 2016, from Pictures painted in words: ADLAB Audio Description guidelines | OpenstarTs (units.it)

Snyder, J. (2014). *The visual made verbal: A comprehensive training manual and guide to the history and applications of audio description*. Arlington: American Council of the Blind, Inc.